

Nota gezondheid 2024-2026

Gemeente Eersel

Corsanummer: 23.22737

Inhoud

Inleiding.....	3
Gezondheid in alles	3
Positieve gezondheid als basis	3
Samenvoeging met Gezond en Actief Leven Akkoord.....	4
1. De context van gezondheid in de gemeente Eersel.....	5
Lokaal beleid	5
Evaluatie gezondheidsbeleid 2018 - 2023	6
Kempische samenwerking	8
Regionale samenwerking	9
Provinciaal gezondheidsbeleid	9
Landelijk gezondheidsbeleid	10
2. Waar staan we?.....	11
2.1 Uitdagingen de komende jaren.....	11
Verbinding creëren en oog voor eigenheid	11
Iedereen doet mee en verschillen worden kleiner.....	11
Zorg betaalbaar houden en invloed van gezonde leefstijl.....	12
De schaa sprong en leefomgeving	13
2.2 Waar willen we naartoe	14
Samenhang met Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)	14
Regionaal en lokaal verbinden	15
Ambities 2024-2026.....	15
3. Hoe pakken we dat aan?	17
A. Stevige sociale basis en gezondheid toegankelijk voor iedereen	17
B. Bevorderen van gezonde start, leefstijl en leefomgeving	19
C. Mentaal welbevinden vergroten.....	21
D. Bijdragen aan vitaal ouder worden	22
Integraliteit tussen thema's	23
5. Monitoring en evaluatie	24
6. Financiën	25
Brede SPUK.....	25
Budget collectieve gezondheidsbevordering	25
Domein overstijgend	25
Bijlage 1 Evaluatie Gezondheidsbeleid 2018 – 2023	26
Bijlage 2 Brede SPUK uitkering gemeente Eersel	36

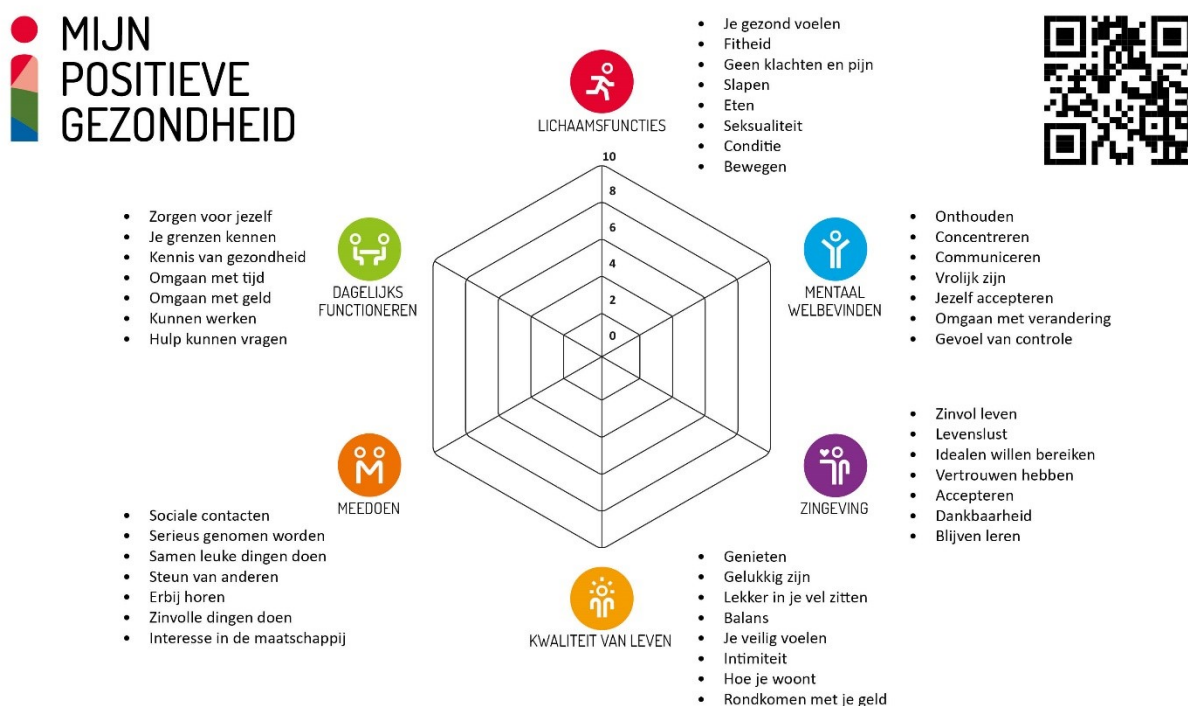
Inleiding

Gezondheid in alles

Leven en meedoen in goede gezondheid is voor alle inwoners van onze gemeente van belangrijke waarde. Als gemeente Eersel hebben we een maatschappelijke rol en wettelijke taak in het bevorderen van gezondheid voor onze inwoners. We werken vanuit een brede visie op gezondheid. Gezondheid wordt niet alleen bepaald door erfelijke factoren, maar is ook sterk verbonden met je leefomgeving. Sociale contacten, bewegen, mee kunnen doen aan activiteiten dragen allemaal bij aan een Positieve Gezondheid¹.

Als gemeente stimuleren wij gezondheidsbevordering door samen te werken met organisaties. Dat doen we onder andere in programma's als Kansrijke Start dat gericht is op kinderen en hun ouders van preconceptie tot de leeftijd van 3 jaar. Daarnaast zorgen we voor gerichte interventies zoals Skip die Trip - gericht op drugspreventie - en Join Us - gericht op eenzaamheid bij jongeren. Op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg) hebben gemeenten de verantwoordelijkheid om inwoners te beschermen en gezondheid te bevorderen. Dat doen we door collectieve preventie. We richten ons daarbij op het voorkomen van gezondheidsproblemen voor alle inwoners of specifieke doelgroepen. Denk daarbij aan zaken als infectiepreventie, voorlichtingen en jeugdgezondheidszorg. Veel van deze taken worden door GGD Brabant-Zuidoost uitgevoerd. De GGD ontvangt hiervoor middelen vanuit de gemeente.

Afbeelding 1. Spinnenweb van Positieve Gezondheid

Positieve gezondheid als basis

De gemeente Eersel streeft ernaar om preventieve gezondheidszorg te benaderen als meer dan alleen afwezigheid van ziekte. Het streven naar gezonde inwoners doet de gemeente vanuit het principe van Positieve Gezondheid. Volgens deze benadering omvat gezondheid ook zaken als veerkracht, de mogelijkheid om deel te nemen aan de samenleving, hebben van werk en sociale contacten. Deze factoren en zaken als armoede en opvoeding spelen een belangrijke rol in de ervaring van je gezondheid en het hebben van een

¹ Positieve Gezondheid is een integrale visie op gezondheid waarvan Machteld Huber de grondlegger is. Meer informatie: <https://www.iph.nl/positieve-gezondheid/wat-is-het/>

betekenisvol leven. Bij het uitvoeren en opstellen van nieuw beleid verweven we dit gedachtegoed. We stimuleren onze partners om ook te werken vanuit dit gedachtegoed.

Samenvoeging met Gezond en Actief Leven Akkoord

Ook landelijk wordt Positieve Gezondheid als gedachtegoed omarmd. Dit komt onder andere tot uiting in het Gezond en Actief Leven Akkoord (hierna GALA genoemd) waarin Rijksoverheid, gemeenten en GGD het doel hebben gesteld om tot een gezonde generatie te komen in 2040. Dat wil zeggen dat er sprake is van een generatie bestaande uit weerbare, gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis.

Het GALA vraagt nadrukkelijk om een integrale aanpak. Gezondheid zit verweven in alle beleidsterreinen. Vaak gaat het bij gezondheidsproblemen namelijk om een optelsom van factoren die een rol spelen bij een goede gezondheid. Op veel onderwerpen die binnen het GALA zijn opgenomen, zoals eenzaamheid, sociale basis en alcohol- en middelen preventie, zetten we ons in de gemeente Eersel al in. Door de financiële impuls verbonden aan het GALA zijn we in staat om onze aanpak uit te breiden voor de komende jaren. In september 2023 is hiervoor een plan van aanpak afgerond. In oktober 2023 ontvingen we een positief advies vanuit de VNG hierop en hebben we definitief de middelen bij het Rijk aangevraagd en gekregen.

Tot 2021 was er een vastgesteld gemeentelijk gezondheidsbeleid. Logischerwijs zou dit al opgevolgd moeten zijn. De landelijke ontwikkelingen rondom gezondheid en het GALA voorspelden echter een zodanig grote invloed op het lokale gezondheidsbeleid dat we ervoor hebben gekozen te wachten tot het plan van aanpak GALA gereed was. Inmiddels is dat moment aangebroken. Met onze gemeentelijke visie op gezondheid en het plan van aanpak van het GALA ligt er een stevige basis voor ons lokale integrale gezondheidsbeleid voor de komende jaren.

Leeswijzer

In dit document leggen we onze kaders, ambities en plannen vast voor de komende jaren. We kijken terug naar het voorgaande gezondheidsbeleid en trekken lering uit het verleden. Een groot deel van dit beleid bestaat uit het plan van aanpak voor het Gezond en Actief Leven Akkoord. De planning en onderwerpen die het integraal gezondheidsbeleid behelst voor de gemeente Eersel worden benoemd. Ten slotte worden ook de aandachtspunten in ons beleid benoemd die buiten de scope van het GALA vallen aangegeven. Een evaluatie van het gezondheidsbeleid van de afgelopen jaren is als bijlage 1 toegevoegd. De evaluatie vormt input voor deze nota gezondheid.

1. De context van gezondheid in de gemeente Eersel

Lokaal beleid

Het thema gezondheid zit verweven in lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk beleid. In de gemeente Eersel is het **Welzijnsplan 2023-2026** een 'paraplu' waarin plannen en ambities rondom welzijn en gezondheid verbonden worden met elkaar. Het Welzijnsplan 2023-2026 staat in het teken van maatschappelijke ontwikkelingen op het brede terrein van welzijn. Twee thema's uit het Welzijnsplan die een sterke verbinding met gezondheid hebben zijn:

1. Het, waar nodig, versterken en verbinden van de sociale basis en;
2. Focus op kwetsbare inwoners met vangnetvoorzieningen.

Het versterken en verbinden van de sociale basis met de nadruk op kwetsbare inwoners levert een directe bijdrage aan Positieve Gezondheid. De sociale basis bestaat uit voorzieningen die meedoen en ontmoeting mogelijk maken. Denk aan vrijwilligersorganisaties en mantelzorgondersteuning. Een goede sociale basis omvat ook de mogelijkheid tot zelfzorg, zelfacceptatie, omgaan met geld, lekker in je vel zitten. Maatschappelijk werk, jeugdvoorzieningen zoals de Spot, sport, kunst en cultuur dragen hier allemaal aan bij.

"*Kempisch wonen in een wereldregio, Omgevingsvisie 2.0*"² luidt de titel van de **omgevingsvisie** van de gemeente Eersel. Ook hierin wordt de verbinding gelegd tussen verschillende beleidsterreinen, waaronder tussen omgeving en gezondheid. Zo wordt aangegeven dat een groene omgeving een positieve invloed heeft op gezondheid en welbevinden. Er wordt ingezet op het versterken van recreatieve wandel- en fietsroutes wat beweging en sport kan stimuleren. Met GGD Brabant-Zuidoost wordt samengewerkt aan een gezonde leefomgeving door gezondheidsbescherming en -bevordering. Schone lucht en voorkomen of verminderen van geluidshinder zijn opgaves die samen met de GGD worden bekeken. Het uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit 2023-2030 Schonere Lucht Eersel geeft hier mede vorm aan. Ook in het GALA wordt het doel gesteld om integraal te werken aan een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. We steken met deze nota in op het voortzetten van de samenwerking tussen de beleidsterreinen van omgeving en gezondheid.

² Bron: Website: https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0770.OV9007-VAST/d_NL.IMRO.0770.OV9007-VAST.pdf

Evaluatie gezondheidsbeleid 2018 - 2023

Als basis voor het vernieuwde gezondheidsbeleid voor 2024-2026 hebben we het voorgaande beleid geëvalueerd. De **Nota Gezondheid 2018-2021 'Gezondheid in uitvoering'** is het kader geweest voor lokale gezondheidsactiviteiten en het is de basis geweest voor de Kempische samenwerking. In 2022 en 2023 is op basis van het **Kempisch Preventieakkoord** uitvoering gegeven aan gezondheid in onze gemeente. Dit akkoord vormde een samenwerking tussen de vier Kempengemeenten Bladel, Bergeijk, Reusel-De Mierden en de gemeente Eersel. Op 7 juni 2021 is het akkoord ondertekend en is met gezamenlijke slagkracht gewerkt aan thema's die ook in de Nota Gezondheid 2018-2021 centraal stonden. Deze thema's uit het voorgaande beleid zijn terug te vinden in Tabel 1. In de tweede kolom is de uitvoering en borging van het thema opgenomen.

Tabel 1

Thema	Uitvoering
✓ <i>Overmatig alcohol- en drugsgebruik</i>	✓ Preventie- en Handavingsplan alcohol ✓ Aanpak #Kempenbranie (ook onderdeel van Kempisch Preventieakkoord) ✓ Skip die Trip ✓ Aansluiten bij landelijke campagnes
✓ <i>Overgewicht</i>	✓ Kempisch Sport- en beweegakkoord ✓ Kempen in Beweging ✓ Kempisch Preventieakkoord
✓ <i>Bevorderen van veilig sporten en bewegen</i>	✓ Kempisch Sport- en beweegakkoord ✓ Kempen in Beweging ✓ Kempisch Preventieakkoord
✓ <i>Weerbaarheid vergroten bij kinderen, jongeren en hun ouders</i>	✓ #Kempenbranie ✓ Kansrijke Start met o.a. programma Nu Niet Zwanger en Centering Pregnancy (ook onderdeel van Kempisch Preventieakkoord) ✓ Jeugdgezondheidszorg GGD/Consultatiebureau
✓ <i>Afname van het aantal jongeren dat dag en nacht problemen ervaart</i>	✓ #Kempenbranie ✓ Inzet jeugdcoach
✓ <i>Eenzaamheid</i>	✓ Coalitie Eén tegen Eenzaamheid samen met Bergeijk en Reusel-De Mierden ✓ Week tegen eenzaamheid activiteiten ✓ JoinUs en Lofjoe
✓ <i>De invloed van de omgeving op de gezondheid (waaronder vliegtuiglawaai en geluidshinder)</i>	✓ Meetnet lucht en geluid Eersel ✓ Schone Lucht Akkoord ✓ Oordoppen promoten ✓ Infectiepreventie GGD
✓ <i>Gezonde leefstijl in het algemeen</i>	✓ Social media berichten en berichten in Welzijnswijzer van de Hint ✓ Gezonde Leefstijl Interventies ✓ Dekkend AED netwerk
✓ <i>Terugbrengen van gezondheidsverschillen</i>	✓ Kansrijke Start ✓ Onderwijs Achterstandenbeleid

In bovenstaande tabel worden in de kolom 'uitvoering' een aantal plannen, akkoorden en aanpakken benoemd die hebben bijgedragen aan het behalen van doelen op de gezondheidsthema's. De twee belangrijkste hiervan zijn het **Kempisch Sport- en beweegakkoord** en het Kempisch Preventieakkoord. Het Kempisch Sport- en beweegakkoord werkt aan de gezondheid van inwoners van de gemeenten Bladel, Bergeijk, Reusel-De Mierden en Eersel door sport en bewegen te stimuleren. Met het Kempisch preventieakkoord hebben deze vier Kempengemeenten een gezamenlijke aanpak neergezet gericht op welbevinden, middelengebruik en gezond gewicht. In de paragraaf 'Kempische samenwerking' worden deze verder toegelicht.

Invloed Covid-19

Gedurende de looptijd van de Nota Gezondheid 2018-2021 is Corona uitgebroken. Vanaf maart 2020 heeft het kabinet allerlei maatregelen genomen om deze pandemie in te dammen. Deze maatregelen hadden een enorme impact op het dagelijks leven. In de jaren dat de pandemie voortduurde zijn de maatregelen steeds opnieuw aangepast aan de hand van de meest recente inzichten, maar zijn ook discussies ontstaan over de

effecten van deze maatregelen o.a. op de mentale gezondheid. Veel activiteiten, ook vanuit gezondheidspreventie, kwamen stil te liggen.

In het najaar van 2021 heeft GGD Brabant-Zuidoost een Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021³ afgenomen. In juni 2022 is een gemeenteprofiel voor de gemeente Eersel gepubliceerd. Het doel van deze monitor was om een beeld te geven van de impact van corona op de fysieke en mentale gezondheid van jongeren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. In het dagelijks gezinsleven en vanuit onderwijs, zorg en welzijn was de impact – los van deze monitor – goed zichtbaar. School gaf bijvoorbeeld aan dat met name meisjes last leken te hebben van mentale gezondheidsklachten en dat over het algemeen gedragsgrenzen vervaagd leken te zijn. In de monitor worden een aantal opvallende zaken specifiek voor de gemeente Eersel benoemd:

- 9 op de 10 jongeren voldoet niet aan de beweegrichtlijn;
- meer dan de helft van de vierdeklassers heeft de afgelopen vier weken alcohol gedronken.

De uitkomsten van deze corona gezondheidsmonitor zijn gebruikt om sturing te geven aan de uitvoering van het gezondheidsbeleid en dan met name door inzet van interventies via #Kempenbranie.

Voor het huidige gezondheidsbeleid blijft het nodig om een vinger aan de pols te houden met betrekking tot de langetermijneffecten van corona. Het is moeilijk om een oorzaak-gevolg relatie te trekken tussen gezondheidsgedrag en het gevolg van corona. Corona kan vaak niet duidelijk als oorzaak aangewezen worden, maar er zijn wel aanwijzingen dat het van invloed zou kunnen zijn geweest. Voor nu nemen we de pandemie vooral als context aan en kijken waar nodig naar de invloed op ons beleid en onze uitvoering.

Indicatoren behaald of niet behaald

In de voorgaande Nota Gezondheid 2018-2021 zijn een aantal indicatoren gesteld op de eerder genoemde thema's. In 2023 hebben we onderzocht of deze indicatoren zijn behaald of niet zijn behaald. Daarvoor gebruikten we cijfers uit 2019, 2020 en 2021. Recentere cijfers waren ten tijde van de evaluatie nog niet beschikbaar. De bronnen die gebruikt zijn:

- GGD Kindmonitor 2021
- GGD Jeugdmonitor 12 -18 jarigen 2019
- GGD Volwassenmonitor 19-64 jarigen 2020
- GGD Ouderenmonitor 65plus 2020
- GGD-rapportage 'Meetnet Eersel lucht en geluid' 2021.

De meeste indicatoren in het voorgaande beleid zijn behaald. Als we kijken naar de meest recente cijfers vallen een aantal zaken op:

Overgewicht en bewegen

Overgewicht blijft een aandachtspunt. Zo was een gestelde indicator dat maximaal 8% van de jongeren tussen de 12 en 18 jaar met overgewicht kampt. Dat is echter 11% in 2019. Aan de hand van de data uit 2019 zien we wel dat de trend van jongeren met ernstig overgewicht/obesitas lijkt af te nemen. In 2020 hadden 56% van de ouderen en 44% van de volwassenen van 18 t/m 64 jaar overgewicht inclusief obesitas. Daarnaast wordt de beweegnorm door een grote groep nog niet behaald. Vooral jongeren, volwassenen en ouderen bewegen nog onvoldoende volgens cijfers uit de GGD jeugdmonitor 2019, volwassenmonitor 2020 en ouderenmonitor 2020. Slechts 13% van de jongeren van 12 t/m 18 jaar beweegt dagelijks minimaal 1 uur. Van de volwassenen voldoet 55% aan de beweegrichtlijn en van de ouderen 42%. Dat zijn de beweegrichtlijnen die in 2017 zijn gemaakt: tenminste 2,5 uur per week matig intensieve inspanning en tenminste 2x/week spier- en botversterkende activiteiten. In het huidige gezondheidsbeleid blijft het terugdringen van overgewicht en bewegen daarom een belangrijk thema.

Eenzaamheid

We weten dat eenzaamheid onder alle leeftijdsgroepen en lagen van de bevolking voorkomt. Er zijn verschillende vormen van eenzaamheid, zoals sociale of emotionele eenzaamheid. Op de vraag uit de GGD jeugdmonitor 2019 aan jongeren van 12 t/m 18 jaar of zij zich in het afgelopen jaar vaak tot

³ Bron: Website met het rapport: <https://www.ggdbzo.nl/app/uploads/sites/2/2022/06/Gemeenteprofiel-CGMJ-2021-Eersel.pdf>

altijd eenzaam hebben gevoeld, antwoordde 12% bevestigend. Van de volwassenen en ouderen geeft 8% aan zich (zeer) ernstig eenzaam te voelen. Dit zijn cijfers uit de volwassen- en ouderenmonitor van 2020 tijdens de coronapandemie.

Met het programma Eén tegen Eenzaamheid geven we als gemeente Eersel continue aandacht aan eenzaamheid.

Alcoholgebruik

Het alcoholgebruik in onze regio en ook in onze gemeente blijft hoog. 60% van de jongeren onder de leeftijdsgrens van 18 jaar heeft ooit alcohol gedronken. Veel volwassenen (66%) en ouderen (47%) drinken meer dan 1 glas alcohol per dag. In ons gezondheidsbeleid en de uitvoering daarvan blijven wij dus aandacht houden voor alcoholgebruik. Vooral het programma #Kempenbranie is gericht op het verminderen van alcohol- en middelengebruik.

Geurhinder

Een andere indicator die niet is behaald is de afname of stabilisatie van ernstige geurhinder bij volwassenen. Geurhinder kan meerdere oorzaken hebben, bijvoorbeeld door weg- of vliegverkeer, of door veehouderijbedrijven, mest uitrijden, riolering/zuivering. Het doel was het percentage van de 19 t/m 64-jarigen dat ernstige geurhinder zou ondervinden zou afnemen, maar dat is op 14% gebleven. Geurhinder door vliegverkeer wordt hierbij als meeste genoemd.

Conclusie

Met deze evaluatie en terugblik op het gezondheidsbeleid van 2018 tot en met nu kunnen we stellen dat veel thema's goed onder de aandacht zijn gebleven. Het Kempisch Preventieakkoord heeft voor een groot deel vorm gegeven aan de uitvoering van het voorgaande beleid. Daarin zijn programma's als Eén tegen Eenzaamheid en Kansrijke Start opgenomen. Ook het Kempisch sport en beweegakkoord heeft bijgedragen aan het levendig houden en handelen op vraagstukken met betrekking tot overgewicht, sport en bewegen. Preventie van alcoholgebruik onder jongeren heeft vorm gekregen door de samenwerking en uitvoering in het IJslands preventiemodel #Kempenbranie. Lees hierover meer in de volgende paragraaf.

De volledige evaluatie op de Nota Gezondheid 2018-2021 vindt u in bijlage 1.

Belangrijk voor het huidige gezondheidsbeleid is om de thema's die genoemd zijn voort te blijven zetten en waar nodig uit te breiden of aan te passen aan nieuwe omstandigheden en inzichten. Met name op het gebied van terugdringen van gezondheidsverschillen, overgewicht, alcohol- en drugsgebruik liggen nog uitdagingen. Dit beleidsplan geeft aan hoe we dat voor de komende jaren willen realiseren.

Kempische samenwerking

In de gemeente Eersel werken we graag samen met de omliggende gemeenten op het gebied van sport en gezondheid. Een aantal samenwerkingen zijn al kort benoemd. Inwoners houden zich niet aan gemeentegrenzen en ook veel samenwerkingspartners in sport, zorg en welzijn leveren hun diensten Kempenbreed.

Samen met Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden heeft de gemeente Eersel in 2021 een vliegende start gemaakt met integrale samenwerking op het gebied van gezondheid. In juni 2021 tekenden de Kempengemeenten samen met partners het **Kempisch Preventieakkoord**. Dit akkoord vormt de uitvoeringsbasis voor het gezondheidsbeleid en was het startpunt voor aanvullende activiteiten om de gezondheid in de Kempen te verbeteren. Een gezonde leefstijl staat daarin voorop met welbevinden, middelengebruik en gezond gewicht als belangrijkste thema's. Vanuit het Kempisch Preventieakkoord geven we uitvoering aan een aantal thema's die ook in het huidige gezondheidsbeleid en het plan van aanpak voor het Gezond en Actief leven Akkoord terugkomen. Deze thema's zijn **Eén tegen eenzaamheid**, **#Kempenbranie** en **Kansrijke Start**. Onze Kempengemeenten hebben coalities gevormd rond deze thema's waarin welzijns- en zorgorganisaties, paramedici, scholen, kinderopvang, bibliotheek en andere belanghebbenden samenwerken aan een gezondere Kempen. Bij de coalitie voor Eén tegen eenzaamheid zet men zich logischerwijs in voor minder eenzaamheid in onze gemeenten. Met #Kempenbranie wordt Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) bevorderd. Het doel is om middelengebruik (alcohol, roken en drugs) terug te dringen door in te zetten op een positieve omgeving waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk opgroeien. Met Kansrijke Start wordt ook

gewerkt aan een positieve omgeving en richten we ons op samenwerking met organisaties en ouders in de eerste 1000 dagen van kinderen.

Het **Kempisch Sport- en Beweegakkoord** vormde de inspiratiebron voor het Kempisch Preventieakkoord. Inmiddels is in 2023 een 2.0 versie hiervan vastgesteld als onderdeel van het Gezond en Actief Leven Akkoord. Het is dus onlosmakelijk verbonden met dit gezondheidsbeleid. Sport is een geweldig middel om gezondheid te bevorderen, niet alleen fysiek, maar juist ook in het web van positieve gezondheid met belangrijke bijdragen aan zingeving, meedoen en mentaal welbevinden. Het Kempisch Sport- en Beweegakkoord kenmerkt zich in drie ambities:

1. Het verstevigen van het fundament van sporten

De voorwaarden om te kunnen sporten en daar plezier aan te beleven, moeten worden verbeterd. Het gaat over mensen, organisaties, cultuur en materiële voorzieningen in de sport.

2. Het vergroten van het bereik van sporten

Meer mensen moeten zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven, bijvoorbeeld door belemmeringen zoveel mogelijk weg te nemen, mensen te prikkelen en meer succesverhalen te delen.

3. Meer betekenis geven aan sport

De waarde van sport voor de maatschappij (energie, plezier en zingeving in het dagelijks leven) door en van de sport zelf, en een bijdrage aan het tegengaan van eenzaamheid en kansenongelijkheid, of juist het bevorderen van gezondheid.

Regionale samenwerking

De 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant werken samen aan gezondheidsbevordering. De GGD Brabant-Zuidoost heeft hier een prominente rol in en is partner in uitvoering en opstelling van gezondheidsbeleid. In 2022 en 2023 hebben landelijke ontwikkelingen geleid tot een akkoord tussen gemeenten, GGD en zorgverzekers op het gebied van gezondheidssamenwerking. Het Integraal Zorg Akkoord (IZA) is gesloten met als doel regionale samenwerking te bevorderen op gezondheid zodat zorg toegankelijk en betaalbaar blijft. In december 2023 is naar aanleiding hiervan **het regioplan Eindhoven-de Kempen** getekend door vijftien gemeenten, waaronder ook de gemeente Eersel. In hoofdstuk 2 wordt de impact hiervan op ons lokale beleid verder uiteengezet.

Provinciaal gezondheidsbeleid

De ambitie die de provincie Noord-Brabant zich in haar Beleidskader Gezondheid 2021 – 2030⁴ gesteld heeft is om drie gezonde levensjaren voor iedere Brabander toe te voegen in 2030. De Eerselse ‘contente mens’ staat prominent in beeld bij dit beleidskader en staat symbool voor de kwaliteit van leven van de Brabander. De provincie benoemt een aantal ontwikkelingen die van invloed zijn op deze levenskwaliteit, namelijk:

- vergrijzing;
- tweedeling in leefstijl (verschillen in sociaaleconomische status);
- toenemende psychische druk;
- toenemende druk op de leefomgeving;
- invloed van technologie en innovatie;
- medicalisering (toename in vraag naar gezondheidszorg);
- nieuwe risico's zoals klimaatverandering en een dalende vaccinatiegraad.

Ook de provincie Noord-Brabant ziet het belang van domein-overstijgend werken in het gezondheidsbeleid en noemt het dan ook een horizontaal beleidskader, dwars door alle beleidsopgaven heen. De provincie stelt zichzelf het doel om in te zetten op continue verbetering van gezondheidsbeleid in alle domeinen en uitvoering en meer inzet op preventie. Deze ontwikkelingen en doelen komen terug in deze nota voor de gemeente Eersel.

⁴ Provincie Noord-Brabant (2021). *Beleidskader Gezondheid 2021 – 2030. Drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander!*

Landelijk gezondheidsbeleid

Naast de Kempische en lokale kaders voor gezondheid zijn we gebonden aan een aantal landelijke afspraken. Als gemeente zijn we vanuit de **Wet Publieke Gezondheid** verantwoordelijk voor collectieve gezondheidsvraagstukken. De GGD Brabant-Zuidoost voert hiervoor veel taken uit voor ons zoals infectiepreventiezorg en jeugdgezondheidszorg. Daarnaast ondersteunt de GGD in de lokale gezondheidsaanpak.

De **landelijke nota gezondheidsbeleid**⁵ geeft een kader voor het lokale gezondheidsbeleid van gemeenten. Dit is conform de Wet Publieke Gezondheid. De huidige landelijke nota gezondheidsbeleid geeft aan dat door het coronavirus de focus van de samenleving meer op gezondheid is komen liggen. Daarnaast is duidelijk geworden dat gezondheidsvraagstukken verder gaan dan het gezondheidsdomein. Mensen in kwetsbare situaties hebben een hoger risico op problemen met hun gezondheid. Zaken als armoede, schulden, eenzaamheid, werkloosheid en leefomgeving zijn domein-overstijgend, maar hangen allemaal samen met gezondheid. Het leggen van verbindingen tussen domeinen wordt door de overheid aangemoedigd, zo blijkt ook uit het Gezond en Actief Leven Akkoord.

In de landelijke nota blijven een preventieve aanpak en inzet op positieve gezondheid als belangrijke visie bestaan. Doelen die gesteld worden door de landelijke overheid:

- Verbeteren van gezondheid in de **fysieke en sociale leefomgeving** door verbinding tussen het sociaal domein en ruimtelijke ordening. Zo adviseert de GGD Brabant-Zuidoost waar nodig de gemeente Eersel over de Omgevingsvisie 2.0.
- **Gezondheidsachterstanden** verkleinen van mensen met een lage sociaaleconomische status (SES) o.a. door samenwerking te bevorderen en in te steken op preventie. In de gemeente Eersel werken we onder andere met het programma Kansrijke Start aan.
- De druk op het dagelijks leven bij jeugd en volwassenen verkleinen door de **weerbaarheid** en **veerkracht** van jongeren te vergroten. #Kempenbranie en de Spot zijn onze lokale aanpakken gericht op het vergroten van de gezondheid onder jongeren.
- **Vitaal ouder worden** bevorderen door participatie in de samenleving te stimuleren en in te steken op **valpreventie**. In het volgende hoofdstuk is te lezen dat vitaal ouder worden en valpreventie onderwerpen uit het GALA zijn, waar wij in de komende jaren als gemeente mee aan de slag gaan.

⁵ Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020 – 2024

2. Waar staan we?

2.1 Uitdagingen de komende jaren

Verbinding creëren en oog voor eigenheid

Gezondheid gaat ons allemaal aan. Een belangrijke uitdaging voor de komende jaren is dan ook om nog meer verbinding tot stand te brengen in uitvoering van beleid:

- Tussen de verschillende domeinen die zich op gezondheid bewegen zoals het sociaal domein, welzijn, sport en de (para)medici.
- Binnen de gemeentelijke organisatie zijn verschillende beleidsterreinen met elkaar te verbinden als het gaat om gezondheid. Denk aan leefomgeving, inclusie, sociale basis, sport en jeugd.
- Ten slotte is het betrekken van de mensen over wie het gaat en/of ervaringsdeskundigen van belang om inzichten te krijgen in knelpunten en verschillende perspectieven op gezondheid.

Door domeinen en mensen met elkaar te verbinden wordt de impact van gezondheidsbeleid groter en diepgaander.

Eigen dorpscultuur

In de gemeente Eersel hebben we zes kernen met ieder een eigen dorpscultuur. Dorpsraden werken actief aan een leefbaar dorp, onder andere door in te zetten op sociale- en welzijnsvoorzieningen. Ieder dorp en iedere wijk heeft eigen behoeften als het gaat om gezondheid. Het is belangrijk om af te stemmen op die eigenheid in beleid, aanbod en uitvoering.

Sociale cohesie

Verbinding creëren is van belang voor sociale cohesie en participatie. Vanuit het gedachtegoed van Positieve Gezondheid draagt een goede sociale basis bij aan goede gezondheid. Onze gemeente heeft een relatief hoge sociale samenhang in vergelijking met de rest van Nederland.⁶ De deelname aan verenigingen of clubs in onze gemeente is vrij hoog vergeleken met het gemiddelde in Noord-Brabant: 68% van de 65+'ers is lid van een (sport)vereniging of club. We zien echter dat de participatie van 18 t/m 64-jarigen na corona nog niet terug is op het oude niveau. In 2022 is het aandeel vrijwilligers gelijk gebleven aan het coronajaar 2020 en lager dan in 2016.⁷ Het blijft dus van belang de sociale cohesie te bevorderen.

Hulp vragen

Om hulp te durven vragen bij vrienden, familie of burens of bij professionals is ook een goede sociale basis en vertrouwen nodig. Ouders in onze gemeente zoeken minder snel hulp voor opvoedproblemen ten opzichte van andere ouders in Zuidoost-Brabant. Zowel bij hun naasten als bij professionele hulporganisaties.⁸ Sociale ontmoeting creëren, delen van ervaringen, gezien en gehoord worden kunnen allemaal bijdragen aan het smeden van vertrouwen en sociale verbinding.

Iedereen doet mee en verschillen worden kleiner

Goede sociale samenhang, een fijne fysieke omgeving en goede toegang tot zorg dragen bij aan minder verschillen in gezondheid. In de gemeente Eersel scoren we op veel van deze punten relatief hoog, maar toch zijn er een aantal aandachtspunten.⁹

Opgroeien en opvoeden

Het maakt uit waar je wieg staat en hoe je opgroeit. Een goede basis helpt om later goed mee te kunnen doen in de samenleving. Een kwart van de ouders in de gemeente Eersel geeft aan soms of vaak problemen te ervaren in de opvoeding. En bijna een derde ervaart veel stress in de opvoeding.¹⁰ Wanneer in de opvoeding stress of problemen zijn, heeft dat invloed op de gezondheid van kinderen en volwassenen van later.

⁶ Bron: Waar staat je gemeente (geraadpleegd op 17 januari 2024, op <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/gezondheid>)

⁷ Bron: GGD Brabantscan (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://brabantscan.nl/dashboard/volwassenen--18--jaar-/>)

⁸ Bron: GGD Brabantscan (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://brabantscan.nl/dashboard/jeugd--0-18-jaar-/kansrijke-start>)

⁹ Bron: Waar staat je gemeente, Gezondheidsverschillen Rapportage door VNG (geraadpleegd op 17 januari 2024, op https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer/?report=gezondheid_figuren&keepworkspace=true)

¹⁰ Bron: Kindmonitor 0-11 jarigen 2021-2022: Tabellenboek gemeente Eersel

De gezondheid van een kind voor en tijdens de zwangerschap en kort na de geboorte is van groot belang voor een gezonde groei en kansen op latere leeftijd. In de gemeente Eersel groeien 2% van de kinderen op in armoede, wat relatief weinig is. Echter blijkt ook een hoger risico op vroeggeboorte en/of te laag geboortegewicht dan landelijk.¹¹ Wat hiervan de oorzaak is, is niet direct duidelijk te benoemen, maar het is wel opvallend.

Rondkomen

Verschillen in gezondheid en levensverwachting zijn ook terug te leiden naar de sociaal economische status (SES) van mensen. Mensen met een laag inkomen leven korter, ervaren meer stress en hebben vaker last van slapeloosheid en depressie.¹² In de gemeente Eersel neemt het aantal mensen dat moeite heeft met rondkomen weer toe na een dalende trend. Vooral jongvolwassenen tot 25 jaar hebben vaker moeite met rondkomen.¹³ Wanneer kinderen opgroeien in armoede heeft dat invloed op hun gezondheid op de lange termijn.

Mee kunnen doen

Ook opleidingsniveau en arbeidsdeelname heeft invloed op je sociaal economische status en daarmee ook weer op je gezondheid. Laaggeletterdheid is een veelal verborgen probleem wat in de gemeente Eersel voornamelijk bij werkende 50+’ers met gezin voorkomt.¹⁴ Neem daarbij de snelle digitalisering en je ziet dat de toegankelijkheid van zorg en welzijn voor de ene groep gemakkelijker wordt, maar voor een andere groep juist moeilijker. Dat vraagt dus om een aanpak die zich richt op het verkleinen van verschillen in gezondheid. Samenwerking op verschillende domeinen is dan van belang, denk aan onderwijs, sociale zekerheid en werkgelegenheid, leefomgeving etc.

Mentale gezondheid

De mogelijkheid om mee te kunnen doen in de samenleving heeft invloed op de psychische gezondheid en gevoel van eenzaamheid. Andersom ook: voel je je eenzaam of heb je psychische klachten ben je minder snel geneigd om deel te nemen aan cultuur, sport of sociale relaties. De psychische gezondheid neemt af en eenzaamheid neemt landelijk toe. In de gemeente Eersel (37,9%) is relatief minder eenzaamheid dan in de rest van Nederland (48,6%) onder personen van 18 jaar en ouder.¹⁵ Wanneer we kijken naar de jongvolwassenen in Brabant-Zuidoost zien we echter dat 60% zich eenzaam voelt en dat 51% aangeeft psychische klachten te hebben.¹⁶ Deze groep lijkt dus kwetsbaar te zijn en vraagt om extra aandacht. Gerichte interventies op eenzaamheid en psychische gezondheid dragen bij aan vermindering van klachten.

Zorg betaalbaar houden en invloed van gezonde leefstijl

Bijna een kwart van de 65+’ers in de gemeente Eersel ontvangt hulp vanwege de gezondheid. De oudere inwoners van de gemeente Eersel ontvangen relatief meer professionele, betaalde hulp dan andere inwoners van Noord-Brabant, namelijk 17% ten opzichte van 15% voor Noord-Brabant. Andere vormen van hulp zijn mantelzorg en vrijwilligerswerk.¹⁷ Bij inzet van hulp vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) zien we een groei in hulp bij het huishouden en ondersteuning thuis (dagbesteding en begeleiding).¹⁸ Inzet van professionele hulp kost de samenleving veel geld en maakt de zorg duurder.

Stijging levensverwachting en aantal ouderen

Het percentage 65+’ers in de gemeente Eersel is hoger dan in de rest van Nederland. Anno 2023 is bijna een kwart van de inwoners in de gemeente Eersel 65 jaar of ouder (ter vergelijking: in Nederland is dat percentage in 2023 20,5%). De verwachting is dat dit de komende jaren nog verder zal gaan stijgen. Relatief

¹¹ Bron: Waar staat je gemeente, Gezondheidsverschillen Rapportage door VNG (geraadpleegd op 17 januari 2024, op https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer/?report=gezondheid_figuren&keepworkspace=true)

¹² Bron: Movisie op <https://www.movisie.nl/interventiewijzer/financieel-gezond-zijn#:~:text=Uit%20onderzoek%20blijkt%20dat%20geld-zorgen,sprake%20van%20een%20wederzijds%20verband.>

¹³ Bron: Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022

¹⁴ Bron: Geletterdheid in zicht (geraadpleegd op 3 januari 2024, op www.geletterdheidinzicht.nl)

¹⁵ Bron: Waar staat je gemeente (geraadpleegd op 17 januari 2024, op <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/gemeentelijke-monitor-sociaal-domein>)

¹⁶ Bron: GGD Brabantscan (geraadpleegd op 17 januari 2024, op <https://brabantscan.nl/dashboard/dashboard/mentaal-welbevinden>)

¹⁷ Bron: GGD Brabantscan (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://brabantscan.nl/dashboard/volwassenen--18--jaar-/>)

¹⁸ Bron: CBS (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84839NED/table?searchKeywords=eersel%20wmo>)

veel ouderen van 70+ wonen nog zelfstandig in onze gemeente.¹⁹ Los van de huisvestingsbehoeften, is het een uitdaging om ervoor te zorgen dat ook deze groep mee kan blijven doen.²⁰ Meer dan een kwart van de 65+'ers in onze gemeente is kwetsbaar. Dit is gebaseerd op 15 lichamelijke, psychische en sociale componenten van kwetsbaarheid volgens de Tilburg Frailty Indicator.²¹ Deze ouderen bewegen of sporten voor een groot deel onvoldoende waardoor meer risico op gezondheidsklachten ontstaat.

Risico op vallen

Daarnaast hebben ouderen een groter risico op valongevallen: 27% van de 65 tot 74-jarigen in de gemeente Eersel, en 26% van de 75+'ers is weleens gevallen vaak met letsel tot gevolg zoals een gebroken heup.²² Dit heeft veel gevolgen voor de zelfredzaamheid en kwaliteit van leven. Valpreventie en andere vormen van beïnvloeding van de leefstijl en gezondheidsbewustzijn is daarom van groot belang. Het draagt bij aan een betere gezondheid en het betaalbaar en toegankelijk houden van de zorg.

Overgewicht en obesitas

Beïnvloeden van gezondheid door leefstijlinterventies gebeurt bijvoorbeeld ook voor mensen met overgewicht en obesitas. Meer dan de helft van de inwoners van de gemeente Eersel heeft overgewicht, waarvan 13% ernstig.²³ Ook voelen minder mensen zich gezond.²⁴ Er wordt in de gemeente Eersel wel iets meer groenten gegeten door kinderen, vergeleken met de regio de Kempen. Het eten van fruit is ongeveer gelijk.²⁵ Wat betreft beweging komt 79% van de kinderen vijf dagen per week of vaker minimaal één uur op een dag aan bewegen toe. De meeste ouders vinden dan hun kind voldoende beweegt.⁷

Middelengebruik

Eerder was een duidelijk dalende trend zichtbaar in roken, alcoholgebruik, overgewicht en bewegen. Dat is op dit moment niet meer het geval. Verdere verbetering van de leefstijl blijft uit.²⁶ Daarnaast zijn een aantal relatief nieuwe middelen onder de aandacht gekomen zoals lachgas, vpen en de zogenaamde designerdrugs waaronder 3-MMC. Dit zijn uitdagingen waarbij monitoring en een lange adem nodig is en die vragen om o.a. een lange termijn aanpak.

De schaalsprong en leefomgeving

De komende jaren is de verwachting dat de gemeente Eersel groeit. De zogenaamde schaalsprong van Zuidoost-Brabant gaat impact hebben op de sociale leefomgeving en daarmee ook op welzijn- en gezondheidsvoorzieningen. Wat die impact voor de gemeente Eersel precies is, is op dit moment nog onduidelijk en is afhankelijk van de keuzes die de komende jaren gemaakt worden.

Geluidsoverlast en geurhinder

Voor veel gemeenten in Zuidoost-Brabant geldt dat er gezamenlijke uitdagingen liggen, bijvoorbeeld op het gebied van leefomgeving. In de gemeente Eersel zijn ouders meer bezorgd over de luchtkwaliteit en het effect daarvan op de gezondheid van hun kind dan in de rest van de Kempen. 24% van de ouders uit onze gemeente geeft aan bezorgd te zijn over de luchtkwaliteit ten opzichte van 16% in de Kempen.²⁷ Daarnaast heeft meer dan een kwart van de inwoners aan bezorgd te zijn over de invloed van de leefomgeving op de gezondheid. Denk daarbij aan geluidsoverlast waaronder ernstige slaapverstoring en geurhinder.²⁸ De komende jaren zal de impact van de schaalsprong op de leefomgeving nog verder duidelijk worden. Het is van belang dat gezondheid en welzijn hierin een prominent onderwerp van gesprek is en blijft.

¹⁹ Bron: Waar staat je gemeente (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/?short=1wmv0>)

²⁰ Bron: Regiobeeld Gemeente Eersel (Geraadpleegd op 26 juli 2023, op <https://www.regiobeeld.nl/bevolkingsontwikkeling?gemeente=GM0770®io=GM0770&nederland=NL01®ioIndeling=GM>)

²¹ Bron: GGD Brabantscan (Geraadpleegd op 26 juli 2023, op <https://brabantscan.nl/dashboard/volwassenen--18-jaar-/>)

²² Bron: Waar staat je gemeente (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/valongevallen-bij-65-plussers>)

²³ Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022 GGD'en, CBS en RIVM

²⁴ Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022 GGD'en, CBS en RIVM

²⁵ Bron: Kindmonitor 0 – 11 jarigen 2021 – 2022, GGD Brabant-Zuidoost

²⁶ Bron: Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022

²⁷ Bron: Kindmonitor 0-11 jarigen 2021-2022: Tabellenboek gemeente Eersel

²⁸ Bron: GGD Brabantscan (geraadpleegd op 3 januari 2024, op <https://brabantscan.nl/dashboard/volwassenen--18-jaar-/fysieke-leefomgeving>)

2.2 Waar willen we naartoe

Samenhang met Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Zoals eerder benoemd is een landelijk akkoord gesloten om te komen tot een gezonde generatie in 2040. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) vormt een integrale en brede basis voor ons lokaal gezondheidsbeleid voor de komende jaren. De gemeente Eersel omarmt de ambities vanuit het GALA volledig. In onze gemeente gebeurt namelijk al veel om de gezondheid en vitaliteit van al haar inwoners te beschermen en te bevorderen. De meeste GALA thema's zijn voor ons dan ook niet nieuw. Samen met maatschappelijke organisaties zetten we in op het bevorderen van de gezondheid van alle inwoners.

De Rijksoverheid heeft gemeenten middels een Brede SPUK (specifieke uitkering) een financiële impuls gegeven om ook daadwerkelijk aan deze ambities te kunnen werken. Om deze financiële middelen te kunnen ontvangen is een Plan van Aanpak opgesteld. Inmiddels hebben we deze Brede SPUK als gemeente Eersel toegewezen gekregen. Meer informatie vindt u in het hoofdstuk financiën. Op afbeelding 2 is een schematische weergave van de thema's die hierin benoemd zijn te zien.

Afbeelding 2: schematische weergave totstandkoming thema's Plan van Aanpak GALA/ Brede SPUK

Vanuit het Kempisch Preventieakkoord zijn drie thema's van belang die richting hebben gegeven aan de uitvoering de afgelopen jaren, namelijk welbevinden, middelengebruik en gezond gewicht. Het Kempisch Sport- en Beweegakkoord 2.0 heeft met name het bevorderen van sport, ontmoeten en beweging als doel gesteld. Daarnaast hebben we ons als gemeente Eersel gericht op gezond ouder worden, het versterken van de sociale basis en een gezonde start voor kinderen en hun ouders. Wanneer we dit samenvoegen met de (deels overlappende thema's) van het GALA kom je uit tot vijf grote thema's die in het Plan van Aanpak Brede SPUK voor Eersel centraal zijn gesteld.

Proces opstellen integraal Plan van Aanpak

Samen met de drie Kempengemeenten Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden zijn we met behulp van een Kempische werk-, klankbord- en stuurgroep aan de slag gegaan met het opstellen van het integraal plan van aanpak. De werkgroep bestaat uit betrokken beleidsmedewerkers vanuit alle vier de Kempengemeenten en hier is gesproken over de inzet op de diverse thema's van het GALA. De stuurgroep bestond uit teamcoördinatoren en was belast met procesbegeleiding. De klankbordgroep bestond uit de belangrijkste uitvoeringsorganisaties, zoals vrijwilligersorganisaties die activiteiten organiseren voor alle doelgroepen, maar ook buurtsportcoaches, adviesraden en dergelijke. Concrete partijen hierbinnen zijn onder andere Cordaad Welzijn,

bibliotheken, dorpsraden, MEE, Leergeld, Novadic Kentron, KempenKind en de Adviesraden Sociaal Domein. Deze klankbordgroep is twee keer bij elkaar gekomen. De eerste keer om ideeën op te halen, de tweede sessie om feedback te geven op het concept integraal plan van aanpak. De input vanuit de werkgroep en klankbordgroep is gebundeld in het integraal Plan van Aanpak GALA voor 2023 tot en met 2026. Dit plan is voor akkoord ondertekend door de wethouder en in oktober 2023 is een positief advies ontvangen vanuit de VNG/VSG om aan de slag te gaan met de uitvoering ervan.

Regionaal en lokaal verbinden

Een belangrijk uitgangspunt voor het gezondheidsbeleid is slagkracht door regionale en landelijke samenwerking. Om zorg toegankelijk en betaalbaar te houden zijn in september 2022 landelijke afspraken gemaakt in de vorm van het Integraal Zorgakkoord. Het GALA raakt direct aan het Integraal Zorgakkoord (IZA). In het IZA zijn afspraken opgenomen ten aanzien van regionale samenwerking, een regionale preventie infrastructuur en de inrichting van effectieve ketenaanpakken over de domeinen heen. Het verbindt verschillende wetten met elkaar: Zorgverzekeringswet (Zvw), Wet publieke gezondheidszorg (Wpg), Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet. Deze afspraken zijn zowel op gemeenten als zorgverzekeraars van toepassing en vormen de basis voor de regionale samenwerking. Gemeenten en zorgverzekeraars hebben hier regionale afspraken over gemaakt in een **regioplan Eindhoven-de Kempen**. Deze is in december 2023 getekend door alle gemeenten in Zuidoost-Brabant en andere betrokken partijen. Voor onze regio hebben we centrumgemeente Eindhoven hiervoor gemandateerd. Gemeente Eersel en de andere regiogemeenten worden nauw betrokken bij de ontwikkelingen hierin.

Regioplan

Op 19 december 2023 is het regioplan Eindhoven-de Kempen vastgesteld en ondertekend door alle betrokken partners, waaronder ook de gemeente Eersel. Hierin zijn een aantal opgaven benoemd voor onze regio. Namelijk gezond leven en opgroeien voor iedereen toegankelijk maken, verbeteren van de mentale gezondheid van (jong) volwassenen, ouderenzorg en zorg voor mensen met een chronische aandoening. Aan de hand van deze opgaven zijn regio-afspraken gemaakt en hieraan is een werkagenda gekoppeld. Een aantal afspraken en ambities/opgaven uit het regioplan overlappen onze gemeentelijke ambities, zoals bijvoorbeeld het vergroten van inwonersparticipatie, werken aan vitale ouderen, mentaal welzijn en gezond opgroeien. Hiermee gaan we zowel op gemeentelijk niveau als regionaal aan de slag.

Alle regionale opgaven vragen om een bovengemeentelijk perspectief als het gaat om samenwerking met zorgorganisaties en verzekeraars. Zo zetten we in op **De Stap naar Gezonder**²⁹. Dit is een regionaal digitaal platform waarin gewerkt wordt aan community-building, oftewel het versterken van een helpend netwerk voor inwoners die steun nodig hebben. Als gemeente Eersel onderschrijven we het regioplan, werken we mee aan de uitvoering en vertalen de regionale afspraken naar onze eigen context.

Vijf ketenaanpakken

Landelijk is afgesproken dat regionaal en lokaal **vijf ketenaanpakken** worden opgezet die bijdragen aan een goede preventie-infrastructuur. Deze vijf ketenaanpakken zijn: Kansrijke Start, Kind naar Gezonder Gewicht, Valpreventie, Welzijn op Recept en Gecombineerde Leefstijlinterventie. Gemeenten en zorgverzekeraars maken op regionaal niveau afspraken die gaan over gemeente overstijgende zaken als vergoedingen vanuit de zorgverzekering, samenwerking met regionale belangengroepen etc. Als gemeente Eersel maken we lokale afspraken met onze lokale (zorg)organisaties op deze vijf ketenaanpakken. Dat doen we in de gemeente Eersel al met Kansrijke Start. Hiervoor hebben we een lokale Kansrijke Start coalitie samen met de Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden waarin o.a. CJG+, consultatiebureau (GGD), verloskundigen en kraamzorg vertegenwoordigd zijn.

Op de andere vier ketenaanpakken hebben we anno 2023 nog weinig tot geen gemeentelijk beleid en uitvoering. In de komende jaren wordt hierop de lokale aanpak ontwikkeld in afstemming met de regionale afspraken. In hoofdstuk 3 geven we weer hoe we dat doen.

Ambities 2024-2026

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) vormt een integrale en brede basis voor ons lokaal gezondheidsbeleid voor de komende jaren. De gemeente Eersel omarmt de ambities vanuit het GALA volledig. In

²⁹ Bron: Website <https://www.destapnaargezonder.nl/>

onze gemeente gebeurt namelijk al veel om de gezondheid en vitaliteit van al haar inwoners te beschermen en te bevorderen. De meeste GALA thema's zijn voor ons dan ook niet nieuw. In het Plan van Aanpak wat we geschreven hebben ten behoeve van het GALA zijn vijf ambities opgenomen, namelijk:

1. een stevige, sociale basis;
2. bevorderen van een gezonde start;
3. vergroten van mentaal welbevinden;
4. bevorderen van een gezonde leefstijl
5. en vitaal ouder worden.

Met deze nota gezondheidsbeleid 2024-2026 hebben we bewust gekozen voor vier ambities in plaats van vijf. We hebben ambitie twee en vier vanuit het Plan van Aanpak samengetrokken, omdat hier veel overlap in zit en deze onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. Immers voor een gezonde start is de basis van een gezonde leefstijl van belang en een gezonde leefomgeving cruciaal. De visie vanuit Positieve Gezondheid op gezondheid sluit hier goed op aan. Leefstijl gaat over bewegen, voeding en dagelijks functioneren in (vrijwilligers)werk of school. Leefomgeving is je gezin, familie, netwerk, maar ook de buurt het dorp en (sociale) voorzieningen.

Daarnaast hebben we ambitie één uitgebreid door nog duidelijker te benadrukken dat gezondheid voor iedereen toegankelijk moet zijn. Gezondheidsverschillen willen we zo veel mogelijk verkleinen in onze gemeente en een stevige sociale basis draagt daar direct aan bij. De vijf ambities zijn hieronder te lezen en worden in hoofdstuk 3 verder toegelicht.

Gezondheidsambities 2024 – 2026

- A. Stevige sociale basis en gezondheid toegankelijk voor iedereen*
- B. Bevorderen van gezonde start, leefstijl en leefomgeving*
- C. Mentaal welbevinden vergroten*
- D. Bijdragen aan vitaal ouder worden*

Het gewenste toekomstbeeld

De gemeente Eersel is in 2040 een levendige gemeente met een prettige sociale omgeving. Mensen voelen zich thuis in de gemeente en kijken naar elkaar om. Dat bereiken we door in te zetten op collectieve preventie in de sociale dienstverlening en in welzijn (met o.a. schuldenaanpak, jeugd, werk en inkomen, eenzaamheid, etc.). Iedereen heeft kansen om mee te doen en gezond te leven. Onze jeugd-, cultuur-, senioren- en (buurt)sportcoaches spelen een grote rol om gezondheidsdoelstellingen te realiseren. Door het verbreden en versterken van de sociale basis is de sociale cohesie binnen de gemeente krachtiger. In 2040 nodigt de leefomgeving uit om te bewegen, te sporten en te ontmoeten en draagt bij aan de gezondheid van inwoners.

De uitgangspunten voor het gezondheidsbeleid zijn als volgt:

- we bouwen voort op wat er al is en goed werkt;
- we verbeteren/breiden uit waar dat past en dienend is;
- we richten ons op de inwoners die een verhoogd risico lopen op gezondheidsachterstanden;
- integraliteit en beleid overstijgend werken wordt verweven in de manier van werken;
- we werken samen met de mensen waar het over gaat;
- we maken slagkracht door regionale en landelijke samenwerking.

3. Hoe pakken we dat aan?

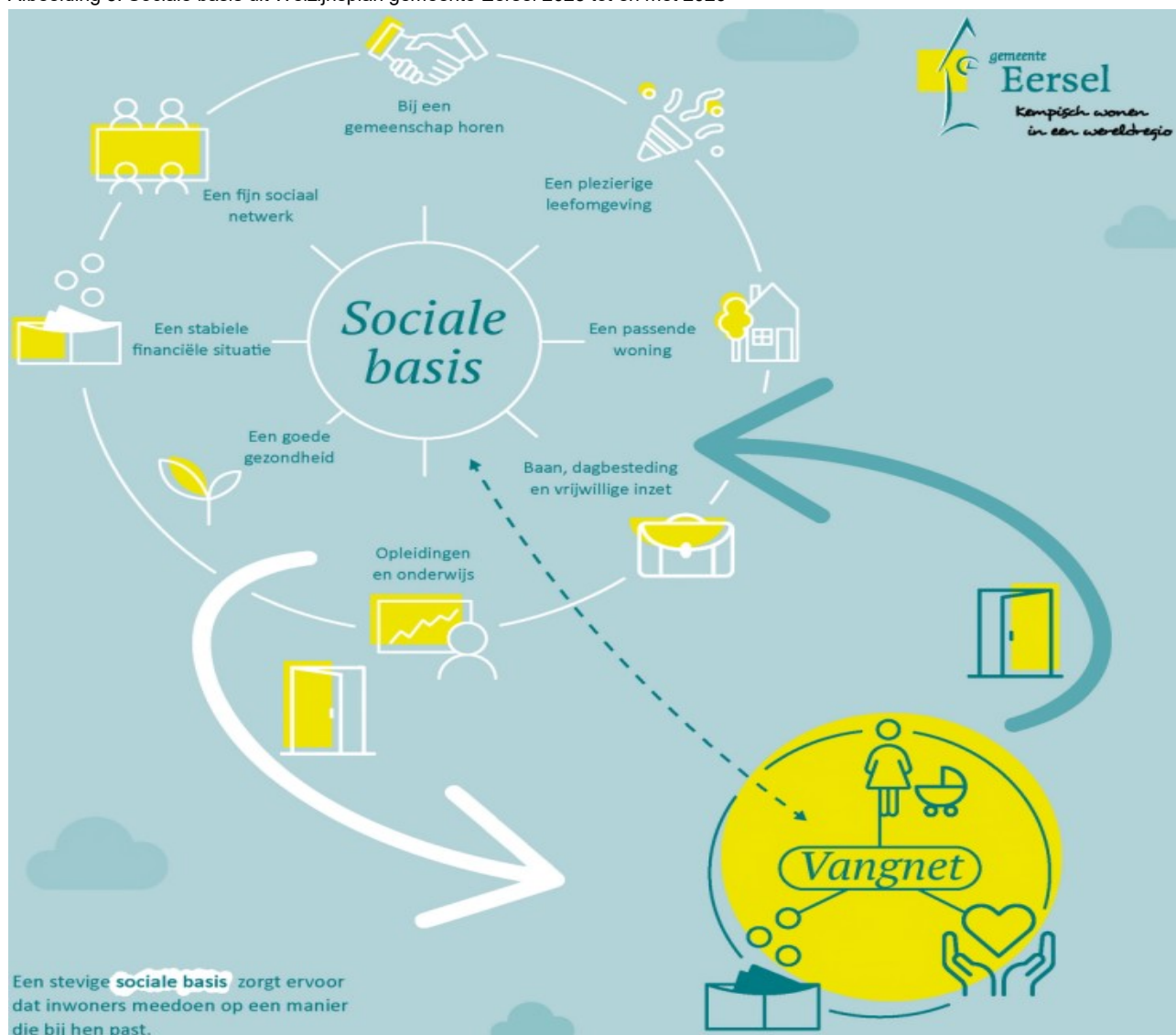
A. Stevige sociale basis en gezondheid toegankelijk voor iedereen

Doelstelling

In de gemeente Eersel versterken we ons aanbod van de sociale basis. Het aanbod is inclusief, toegankelijk voor iedereen. We breiden de samenwerking met inwoners uit en ondersteunen mensen in kwetsbare situaties waar nodig. Daarmee creëren we een sociale basis die bestaat uit familie, naasten uit het sociaal netwerk, mantelzorgers, vrijwilligers, het welzijnswerk, burgerinitiatieven en andere relevante organisaties.

Op onderstaande afbeelding is te zien wat allemaal samenhangt met een stevige sociale basis.

Afbeelding 3. Sociale basis uit Welzijnsplan gemeente Eersel 2023 tot en met 2026

Wat doen we al?

Binnen de gemeente Eersel is op meerdere (beleid)vlakken aandacht voor mensen met geldzorgen, een lichamelijke of mentale beperking. Zo zijn er diverse regelingen voor mensen met een kleine beurs, is er aandacht voor uniek sporten en wordt ingezet op laagdrempelige ondersteuning. De jeugdcoach en cultuurcoach betrekken inwoners actief bij interventies gericht op het versterken van sociale relaties. Organisaties als MEE, Lumens, GGZe, Eersel voor Elkaar en Cordaad zijn belangrijke partners voor de laagdrempelige ondersteuning. Ook onderwijsinstellingen, belangenorganisaties, dorpsraden en de dorpsondersteuner

Steensel zijn van belang voor het signaleren van zorg en bieden van oplossingen en hulp. De Muzenval, het Sociaal Cultureel Centrum in Eersel, en de Multifunctionele accommodaties (MFA'S) in de andere kernen zijn plekken waar ontmoeting en laagdrempelige zorg mogelijk wordt gemaakt.

Een voorbeeld van een interventie welke direct bijdraagt aan het verlagen van ongelijkheid door beperkte mobiliteit en eenzaamheid tegen gaat is AutoMaatje. Dit is een vervoersservice waarbij vrijwilligers minder mobiele inwoners vervoeren. We zijn in de gemeente Eersel bezig met de voorbereiding die nodig is voor het inzetten van Automaatje in 2024.

Daarnaast hebben we als gemeente Eersel een lokale Inclusieagenda. Deze wordt in 2024 vernieuwd en bouwt voort op vraagstukken rondom toegankelijkheid voor iedereen.

Wat gaan we doen: subdoelen en acties

Uiteraard bouwen we voort op wat al goed gaat. We zetten in op verdere versteviging van de sociale basis en het inzichtelijk maken van het aanbod hierin. Dit vertaalt zich naar twee subdoelen met bijbehorende acties:

1. De sociale basis is verder verstevigd

- Door de samenwerking met inwoners te verstevigen werken we aan verbinding. Dit doen we door kerngericht te werken. Iedere dorpskern en wijk heeft zijn eigen uitdagingen op het gebied van gezondheid. We betrekken partijen uit de dorpskernen in de aanpak voor een stevige sociale basis.
- We onderzoeken op welke wijze we aansluiten bij De 'Stap naar Gezonder'. De stap naar gezonder is een online platform én de naam van een beweging die zich richt op het verbeteren van de gezondheid in de Brainportregio; dit zijn de gemeenten in Zuidoost-Brabant.
- We zetten het programma 'Welzijn op recept' voor de gemeente Eersel op. Regionaal is dit één van de vijf ketenaanpakken die vanuit GALA opgezet worden en waar we dus kunnen profiteren van de regionale slagkracht. Het programma richt zich op verminderen van lichamelijke of mentale klachten die niet direct een medische oorzaak hebben en het verminderen van onnodig zorgverbruik. Patiënten kunnen worden doorverwezen naar welzijnsorganisaties om met hen vraagstukken verder op te pakken.
- Versterken van cultuurdeelname (zoals bezoek aan musea of theater via Kunstmenu) met hulp van de cultuurcoach. Hiermee erkennen we cultuur als middel en als onderdeel van de sociale basis. We hebben hierbij aandacht voor inwoners met een kleine portemonnee.
- We werken samen vanuit het Kempisch Sport- en Beweegakkoord aan een dekkend netwerk en goede spreiding van sportvoorzieningen en activiteiten over de Kempen.
- We werken aan het toegankelijk maken van informatie en activiteiten gerelateerd aan welzijn en gezondheid voor mensen met een laag inkomen, andere afkomst en beperking.

2. Het aanbod binnen de sociale basis is duidelijk voor inwoners en partners

- We werken samen met inwoners, belangenbehartigers en organisaties aan het onder de aandacht brengen van het aanbod.
- Het bestaand aanbod voor inclusief sporten en bewegen is inzichtelijk, vindbaar en makkelijk toegankelijk voor iedereen ongeacht leeftijd, inkomen, beperking, afkomst, gender etc. Vanuit het Kempisch Sport- en Beweegakkoord zetten we hierop in.

B. Bevorderen van gezonde start, leefstijl en leefomgeving

Doelstelling

In de gemeente Eersel bieden we een gezonde start vanuit vertrouwen en met benodigde basiskennis voor elk gezin met als doel dat elk kind veilig, gelukkig en gezond opgroeit. We werken aan gebruik van gezonde voeding, bevorderen beweging en de-normaliseren van roken, alcohol en drugsgebruik.

Deze doelstelling is vertaald naar een aantal meer concrete doelen:

- De gemeente Eersel draagt bij aan een gezonde start en de mogelijkheid om gezond op te groeien voor alle kinderen in de gemeente.
- De gemeente Eersel stimuleert inwoners om gezonde keuzes te in hun directe omgeving (bijvoorbeeld bij de kinderopvang, scholen, huisarts, leefstijlcoach, winkeliers).
- Iedere inwoner in de gemeente Eersel moet gebruik kunnen maken van een plek waar zij kunnen bewegen of sporten in een gezonde omgeving.
- In de gemeente Eersel is NIX18 de norm; er wordt geen alcohol en tabak gebruikt door jongeren onder de 18 jaar.
- We zetten in op het zo gezond mogelijk te maken van de leefomgeving, zodat jeugdigen kansrijk kunnen opgroeien en geen of minder middelen gebruiken.
- Alle volwassen inwoners van de gemeente Eersel voelen zich medeverantwoordelijk voor het voorkomen van alcohol- en drugsgebruik bij minderjarigen.
- De gemeente Eersel streeft naar een rookvrije gemeente waar alle openbare plaatsen zoveel als mogelijk rookvrij zijn.
- In de gemeente Eersel wordt drugsgebruik onder jongeren en volwassenen gede-normaliseerd.
- De gemeente Eersel behoudt een dekkend AED netwerk.

Wat doen we al?

GGD Brabant-Zuidoost voert de Jeugdgezondheidszorg voor onze gemeente uit. Op het consultatiebureau worden alle jonge gezinnen gezien en vindt eerste signalering plaats voor gezinnen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. We nemen deel aan het landelijke actieprogramma Kansrijke Start. Hiermee werken we samen met onder andere verloskundigen, welzijnsorganisaties, kinderopvang en CJG aan een gezonde start voor kinderen in de eerste 1000 dagen van hun leven. We helpen kwetsbare ouders zodat hun kinderen zo gezond mogelijk hun leven kunnen starten. Het programma Nu Niet Zwanger wordt in onze gemeente ingezet om mensen in kwetsbare situaties in staat te stellen een bewuste keuze te maken over hun kindervwens. De doelgroep krijgt actieve begeleiding door o.a. gesprekken te voeren over kindervwens, seksualiteit en anticonceptie. Zo kunnen zij zelf bepalen wanneer en onder welke omstandigheden zij eraan toe zijn om een kindervwens waar mogelijk tot vervulling te laten komen. Ook zetten we in op CenteringPregnancy. Dit is een programma dat de medische controles en alle informatie rondom zwangerschap, de bevalling en de eerste babytijd combineert in groepsverband. Op die manier wordt naast de reguliere controles ook gewerkt aan netwerkversterking en leren van elkaar.

De gemeente Eersel heeft een aanpak op alcohol- en drugsgebruik. Zo werken we samen met Novadic-Kentron. Zij behandelen en begeleiden mensen die verslaafd zijn aan of problemen hebben met alcohol, drug, gokken of medicijnen. Daarnaast wordt ook intensief samengewerkt met de afdeling preventie van Novadic-Kentron om overmatig middelengebruik op latere leeftijd te voorkomen. We sluiten aan bij het regionale programma Skip die Trip om drugsgebruik te de-normaliseren. En we hebben een Preventie en handhavingplan alcohol waarmee samenwerking tussen handhaving en gezondheidspreventie wordt verstevigd. In samenwerking met Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden werken we met het programma #Kempenbranie aan een gezonde en stimulerende omgeving voor jongeren om op te groeien en middelengebruik te verminderen.

We zetten in op het voorkomen van gehoorbeschadiging door het dragen van oordoppen actief te promoten. Dit doen we onder andere door oordoppen (tegen een gereduceerde prijs of gratis) beschikbaar te stellen aan jongeren en volwassenen.

In de gemeente Eersel hebben we de beschikking over uitdagende beweeg-, speel-, en ontmoetplekken die door ons (in samenspraak met de kern) worden onderhouden en aangelegd. Buurtsportcoaches werken aan het bevorderen van bewegen en de toegankelijkheid hiervan voor alle inwoners.

We hebben een dekkend AED (automatische Externe Defibrillator) netwerk in de hele gemeente Eersel en zijn aangesloten bij Hartslag.nu. Met betrekking tot een gezonde leefomgeving voert de GGD Brabant-Zuidoost jaarlijks inspecties uit op het gebied van Infectiepreventie. De gemeente Eersel wijst organisaties aan op basis van signalen of urgentie.

Wat gaan we doen: subdoelen en acties

1. De lokale coalitie Kansrijke Start is doorontwikkeld

Naast het voorzetten van de acties en ontwikkelingen binnen de coalitie willen we de coalitie door ontwikkelen en borgen. We zetten in op verdere professionalisering van de aanpak Kansrijke start. We verkennen dit Kempenbreed.

2. Er is een integrale aanpak overgewicht

- We sluiten aan bij de ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht. Deze aanpak richt zich op kinderen met overgewicht en obesitas en hun gezin.
- We sluiten aan de ketenaanpak van de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI). Deze interventie richt zich op volwassenen en worden onder voorwaarden vergoed uit de basisverzekering. Onder begeleiding en middels een programma wordt onder andere gewerkt aan gezondere voeding, bewegen en duurzame gedragsverandering.
- We verkennen of er in sportkantines en op scholen behoefte is om meer gezonde voeding aan te bieden. Dit doen we in goed overleg met de sportkantines, en de desbetreffende besturen, en met de scholen.

3. Meer inwoners bewegen en sporten

- We blijven vanuit het Kempisch Sport- en Beweegakkoord inzetten op bewustwording bij ouders/verzorgers, leerkrachten, sport- en beweegaanbieders zodat zij zich bewust zijn van het belang van voldoende, gevarieerde en kwalitatieve beweging.
- We willen de sport- en beweegdeelname van alle kinderen en jongeren vergroten en verbeteren. Dit willen we onder andere doen door kinderen op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met diverse sporten en bewegingsvormen. Dit pakken we op vanuit het Kempisch Sport- en Beweegakkoord.
- We bevorderen dat mensen met een beperking, een chronische aandoening, een migratieachtergrond, (kwetsbare) ouderen en mensen in armoede en eenzame mensen meer (kunnen) gaan sporten en bewegen. We zetten hier vanuit het Kempisch Sport- en Beweegakkoord op in.

4. De leefomgeving wordt gezonder ingericht

- Optimaliseren van de gezondheid in openbare ruimten, zoals sportparken, speeltuinen en gemeentehuizen. Dat willen we doen door deze openbare (buiten)ruimten bijvoorbeeld zo veel mogelijk rookvrij te maken. We pakken dit Kempenbreed op.
- Gezondheidskennis wordt toegepast binnen de omgevingsvisie en de omgevingsplannen.
- We behouden een dekkend AED netwerk.
- We blijven oordoppen beschikbaar stellen voor kwetsbare doelgroepen om gehoorschade te beperken.

5. #Kempenbranie is verder verstevigd

- Samen met de andere Kempengemeenten verbinden we basisscholen en middelbare scholen met elkaar om ervaringen rondom drugs- en alcoholproblematiek te delen.
- We verstevigen het welbevinden en weerbaarheid van jongeren door interventies gericht op deze doelgroep en hun netwerk, bijvoorbeeld op het gebied van sociale media.
- We verkennen of het wenselijk is om Skip die Trip te verlengen. De landelijke financiering van Skip die Trip stopt per 2024.

C. Mentaal welbevinden vergroten

Doelstelling

In de gemeente Eersel voelen mensen zich nog meer verbonden met elkaar en voelen meer mensen zich psychisch gezond.

Deze doelstelling is vertaald naar een aantal meer concrete doelen:

- Meer mensen voelen zich psychisch gezond.
- Minder mensen voelen zich eenzaam.
- Mensen ervaren minder stress.

Wat doen we al?

Met #Kempenbranie richten we ons op jongeren in de gemeente Eersel. Welbevinden vergroten is één van de speerpunten om ervoor te zorgen dat jongeren gezond en kansrijk kunnen opgroeien. Hiervoor hebben we een aantal interventies uitgezet. Join Us is zo'n interventie die zich richt op het verkleinen van eenzaamheid en het vergroten van sociale kracht bij jongeren tussen 12 en 25 jaar. Daarnaast zetten we in onze gemeente een jeugdcoach in die bijvoorbeeld gastlessen over mentale weerbaarheid geeft op basisscholen.

We nemen deel aan het programma Eén tegen eenzaamheid. Dit programma richtte zich de eerste jaren alleen op ouderen, maar sinds de lancering van de vervolgaanpak in 2022 op mensen van alle leeftijden. Samen met een netwerk van partners werken we aan een brede en structurele aanpak, met extra inzet op het doorbreken van het taboe, signaleren en bespreekbaar maken van eenzaamheid en het verrijken van het huidige ondersteuningsaanbod met aandacht voor sociale vaardigheden.

De gemeente Eersel streeft een accommodatiebeleid na waarin het voor alle inwoners mogelijk is om op een laagdrempelige manier deel te nemen aan activiteiten gericht op ontmoeten, bewegen, cultuur en ontwikkeling. Onze gemeente heeft de beschikking over een bruisend cultureel- en sportief verenigingsleven. Verenigingen zijn een belangrijke ontmoetingsplaats binnen onze kernen waar we trots op zijn. We faciliteren ons verenigingsleven daarom uitgebreid. Hierbij kijken we bijvoorbeeld naar de huurtarieven die verenigingen betalen of naar het ter beschikking stellen van accommodaties voor verenigingen uit de gemeente Eersel.

Wat gaan we doen: subdoelen en acties

1. *Het bestaande aanbod wordt verder verstevigd*

- We blijven inzetten op het programma Eén tegen Eenzaamheid.
- Verkennen hoe de rol van cultuur en kunst als middel ingezet kan worden bij interventies op het gebied van eenzaamheid, je psychisch gezonder voelen en minder stress ervaren.
- Verkennen hoe sport als middel ingezet kan worden bij interventies op het gebied van eenzaamheid, je psychisch gezonder voelen en minder stress ervaren.

2. *Er is aandacht voor risicofactoren op het gebied van mentale gezondheid*

- Vanuit Jeugdbeleid wordt ingezet op STORM. Dit is een wetenschappelijk onderbouwde, preventieve aanpak die tot doel heeft een depressie of suïcide bij jongeren vóór te zijn. Door zelfvertrouwen, weerbaarheid en veerkracht te stimuleren, leren zij hun negatieve gevoelens om te buigen, zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot sterke, gezonde volwassenen.
- We verkennen de mogelijkheden voor interventies die zich richten op stressvermindering bij verschillende leeftijdsgroepen. Met name jongeren, ouderen en mantelzorgers zien we als risicodoelelgroepen.

D. Bijdragen aan vitaal ouder worden

Doelstelling

Goede fysieke en mentale conditie bij ouderen bevorderen zodat ze zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen in goede kwaliteit van leven. Daarnaast willen wij de risico's voor onze oudere inwoners om te vallen, in zowel de thuisomgeving als in de openbare ruimte, zo klein mogelijk houden.

Wat doen we al?

In de gemeente Eersel is men veelvuldig bezig met het thema vitaal ouder worden. Zo organiseert de KBO vitaliteitsdagen voor ouderen waar onder andere ook valpreventie een onderwerp van gesprek is. Als gemeente Eersel steunen wij deze dagen. In het Kempisch Sport- en Beweegakkoord is aandacht voor vitaliteit bij ouderen. En via de inclusieagenda van de gemeente Eersel bevorderen we bewustwording, participatie en toegankelijkheid voor alle inwoners.

Elke dorpskern heeft een vorm van inloop voor ouderen waar zij terecht kunnen voor een praatje, vaak zijn mogelijkheden om deel te nemen aan activiteiten en is er ruimte voor ontmoeting. Eén keer in de maand is de mogelijkheid om gezamenlijk gebruik te maken van een maaltijd per dorpskern. Er zijn vele burgerinitiatieven die zich richten op ouderen. Vitaal ouder worden is geborgd in programma's als Eén tegen eenzaamheid, de mantelzorgondersteuning en dementievriendelijke gemeente. Onder andere Cordaad Welzijn en Eersel voor Elkaar zetten zich in voor de doelgroep met verschillende diensten zoals maatjescontact.

Wat gaan we doen: subdoelen en acties

Ook voor de ambitie gericht op vitaal ouder worden bouwen we voort op wat er al is. Daarnaast richten we ons de komende jaren op het stevig neerzetten van een aanbod voor valpreventie. En bevorderen we de toegankelijkheid van ontmoeting en voorzieningen gericht op gezondheid voor ouderen.

1. Het valpreventief aanbod is verstevigd

- Opzetten van de integrale ketenaanpak Valpreventie. Dit wordt regionaal opgepakt en lokaal uitgerold, samen met lokale partners zoals fysiotherapeuten, welzijnswerk, huisartsen en de GGD.

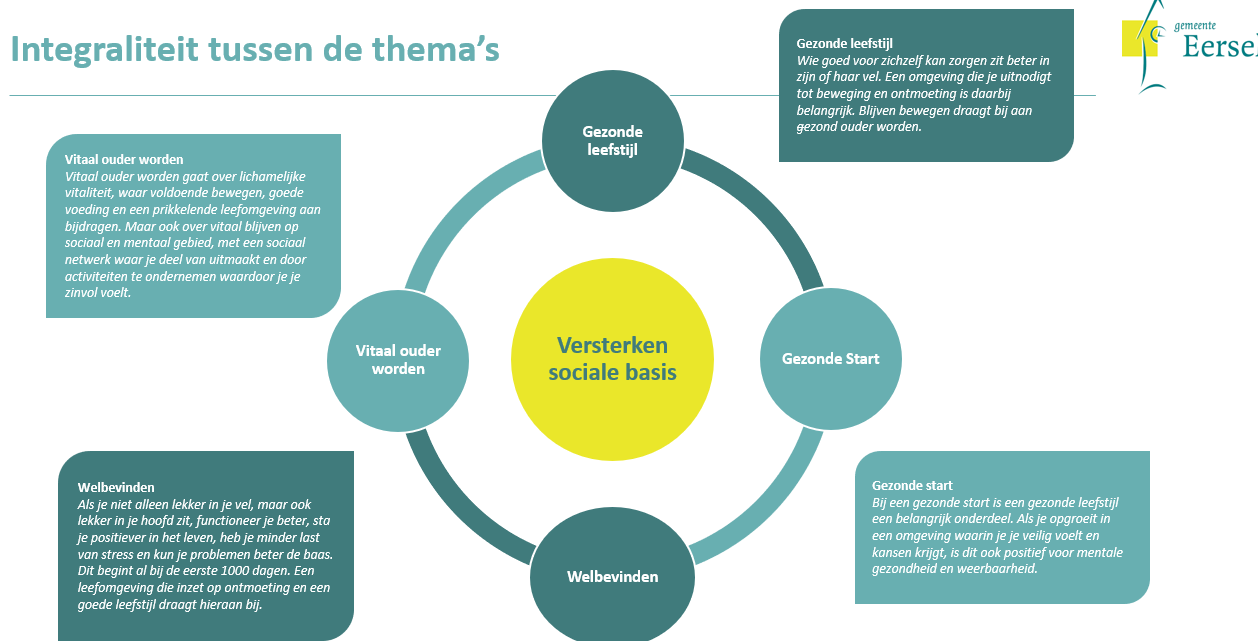
2. Bevorderen van toegankelijkheid en meedoen voor ouderen

- Aandacht genereren voor de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Bijvoorbeeld met dementievriendelijke kernen en de acties uit de inclusieagenda.
- We onderzoeken welke activiteiten of interventies nog meer kunnen bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheid van ouderen en zetten hier gericht op in.

Integraliteit tussen thema's

Met onderstaande afbeelding is de integraliteit tussen de vier omschreven ambities weergegeven.

Integraliteit tussen de thema's

Een stevige sociale basis waarbij gezondheidsbevordering voor iedereen toegankelijk is maakt het mogelijk om met elkaar te werken aan een gezond opgroeien, het bevorderen van gezonde leefstijl, mentaal welbevinden van alle inwoners en vitaal ouder worden.

5. Monitoring en evaluatie

We zetten in op goede monitoring en evaluatie. Dit is van belang voor het behouden van draagvlak voor ons beleid (evidence based werken), voor het leren en mogelijk bijsturen en ten behoeve van het vieren van grote en kleinere successen. We kiezen dan ook voor een combinatie van 'tellen en vertellen': we halen zowel data op als terugkoppelingen van onze partners. De diverse monitoringsinstrumenten van de GGD zijn de basis voor de data.

Daarnaast dragen de volgende activiteiten bij aan evaluatie en monitoring:

1. Integraal beleidsoverleg gemeente Eersel

Meerdere keren per jaar (ongeveer maandelijks) wisselen we als gemeente Eersel op hoofdlijnen uit waar we staan en waar nog kansen liggen. We doen dit in een overleg waarbij met name integrale samenwerking op het gebied van gezondheid centraal staat.

2. Lokale monitoring

Met behulp van monitoringsinstrumenten van onder andere GGD Brabant-Zuidoost kijken we naar lokale data rondom gezondheid. De uitkomsten en inzichten uit de lokale monitoring delen we via landelijke en regionale monitorings- en evaluatie-instrumenten. Hiermee dragen we bij aan landelijke en regionale kennisdeling.

3. Kempenbrede monitoring

Maandelijks is met de andere Kempengemeenten Bergeijk, Bladel en Reusel-De Mierden overleg over de voortgang en uitvoering van het plan van aanpak voor het Gezond en Actief Leven Akkoord met de betrokken beleidsmedewerkers. GGD Brabant-Zuidoost is een vaste adviespartner in deze overleggen. Jaarlijks evalueren we samen met onze uitvoeringspartners op programma's en interventies die Kempenbreed en lokaal worden ingezet.

4. Klankbordgroep

We organiseren een jaarlijkse bijeenkomst met de klankbordgroep die ook betrokken is geweest bij de opzet van het plan van aanpak voor GALA. Hierbij nodigen we alle betrokken partners uit om in gesprek te gaan over de bevindingen vanuit de monitoring. De uitkomsten van dit gesprek gebruiken we om bij te sturen.

6. Financiën

Brede SPUK

De Brede SPUK-regeling (Specifieke Uitkering) is van rijkswege beschikbaar gesteld voor alle gemeenten om uitvoering te geven aan het GALA. Hiermee wordt het stevig verankeren van sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis in de gemeente beoogt. De regeling loopt vanaf 2023 tot en met 2026. In deze SPUK wordt de financiering voor vijftien onderdelen gebundeld in één (nieuwe) uitkering. De regeling bestaat uit drie inhoudelijke hoofdthema's. Daarbinnen vallen verschillende onderdelen met elk een vast beschikbaar budget per gemeente. De totaalbudgetten voor 2024, 2025 en 2026 zijn respectievelijk € 285.955, € 285.956 en € 226.695.

In bijlage 2 is te zien hoeveel budget per onderdeel beschikbaar is gesteld door de Rijksoverheid voor onze gemeente voor de komende drie jaar. Vanaf 2027 is het nog onduidelijk of de Brede SPUK voortgezet zal worden. Om te zorgen voor duurzame inzet op de programma's kijken we de komende jaren dan ook naar mogelijkheden om financiering goed te borgen. Een groot deel van de kosten zal gaan naar ontwikkeling van nieuwe programma's of een impuls aan lopende programma's. De verwachting is dan ook dat deze kosten na 2027 weer wegvallen.

Budget collectieve gezondheidsbevordering

GGD Brabant-Zuidoost levert veel werkzaamheden voor de inwoners van de gemeente Eersel op het gebied van collectieve gezondheidszorg. Ze ondersteunen en adviseren op beleidsniveau, in uitvoering en onderzoek. Daarnaast voeren ze jeugdgezondheidszorg uit, denk aan werkzaamheden vanuit de consultatiebureaus. Ook heeft de GGD een belangrijke taak in gezondheidsbescherming, denk aan vaccinaties, seksuele gezondheid en infectieziekte bestrijding. De gemeente levert GGD Brabant-Zuidoost in 2024 een bijdrage per inwoner of per kind. Dit bedrag is bestemd voor alle werkzaamheden die de GGD levert voor de inwoners van de gemeente Eersel. Met het vaststellen van de begroting GGD door de gemeenteraad wordt jaarlijks gekeken waar de financiële middelen van gemeenten voor bestemd worden door de GGD.

Daarnaast organiseren we als gemeente Eersel dat er een dekkend AED netwerk is vanuit het budget collectieve gezondheidsbevordering. We voorzien in subsidies voor het onderhoud van AED's en het bevorderen van burgerhulpverleners. Daarnaast zorgen we dat oude AED's vervangen kunnen worden en betalen we contributie aan Hartslag.nu om de AED's zichtbaar te maken voor burgerhulpverleners.

Domein overstijgend

Het streven is om gezondheid in alle domeinen terug te laten komen. Zo draagt een inclusievere samenwerking bij aan meer toegankelijkheid en meedoen voor iedereen. Waar nodig en vanuit integrale samenwerking wordt gekeken hoe budgetten gezamenlijk aangewend kunnen worden.

Bijlage 1

Evaluatie Gezondheidsbeleid 2018 – 2023

Gemeente Eersel

Gemeente Eersel

Versie juli 2023

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	28
2.	Evaluatie en terugblik	29
3.1	Gezondheidsprofiel gemeente Eersel.....	30
3.1.1	Terugblik op behaalde indicatoren	30
3.1.2	Terugblik op niet-behaalde indicatoren	31
3.1.3	Toelichting niet behaalde indicatoren.....	31
3.2	Uitgevoerde activiteiten.....	32
3.2.1	Aanpak overmatig alcoholgebruik	32
3.2.2	Aanpak overgewicht en bewegen	32
3.2.3	Aanpak weerbaarheid en welbevinden:	33
3.2.4	Aanpak eenzaamheid.....	33
3.2.5	Aanpak invloed van de omgeving op de gezondheid.....	34
3.2.6	Aanpak gezonde leefstijl in het algemeen, hierbij wordt eHealth als mogelijk middel ingezet	34
3.2.7	Aanpak verschillen sociaaleconomische gezondheidsverschillen.	34
4.	Conclusie en vervolg.....	35

1. Inleiding

Voor u ligt de evaluatie Gezondheidsbeleid. Met deze evaluatie bekijken we terug op het gezondheidsbeleid van de gemeente Eersel van 2018 tot heden. De reden om nu te evalueren is dat we voor de komende jaren gaan toewerken naar een integraal domein overstijgend gezondheidsplan. Dit in navolging op landelijke en lokale ontwikkelingen rondom samenwerking en overlap op verschillende beleidsterreinen die betrekking hebben op gezondheid.

We kijken in deze evaluatie terug naar welke gestelde indicatoren en thema's nog steeds relevant zijn. Daarnaast geven we weer welke activiteiten op de verschillende thema's hebben plaats gevonden. De verbinding die al is gelegd tussen beleidsterreinen en de samenwerking met GGD Brabant-Zuidoost worden benoemd.

Tot slot kijken we vooruit naar de ontwikkelingen die op dit moment gaande zijn en die van grote betekenis zullen zijn van 2023 tot 2026. Het Gezond en actief leven akkoord (GALA) staat hierin centraal.

2. Evaluatie en terugblik

In dit hoofdstuk blikken we terug op de uitvoering van het gezondheidsbeleid vanaf 2018 tot nu. Voor deze periode vormde de Nota Gezondheid 2018 – 2021 de basis. Uitvoering van de onderdelen in de nota genoemd heeft ook in 2022 en 2023 plaatsgevonden, omdat de in de nota benoemde thema's nog steeds relevant zijn. In de nota is een aantal aandachtspunten benoemd voor het lokale beleid vanuit de landelijke nota gezondheid. Deze aandachtspunten zijn overmatig alcoholgebruik, overgewicht en bewegen. Daarnaast werd inzicht verkrijgen in en inzetten op gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleid als aandachtspunt benoemd.

2.1 Gemeentelijk gezondheidsbeleid 2018 tot heden

De Nota Gezondheid 2018-2021 is het kader geweest voor lokale gezondheidsactiviteiten, maar ook voor de Kempische samenwerking. In de gemeente Eersel is benoemd dat een aantal thema's extra de aandacht zouden krijgen. Deze thema's zijn:

- “- overmatig alcoholgebruik, hiernaast wordt ook aandacht besteed aan drugsgebruik*
- overgewicht*
- bewegen*
- weerbaarheid)*
- afname van het aantal jongeren dat dag en nacht problemen ervaart*
- eenzaamheid*
- de invloed van de omgeving op de gezondheid (waaronder vliegtuiglawaai en geurhinder)*
- gezonde leefstijl in het algemeen, hierbij wordt eHealth als mogelijk middel ingezet.”*

Het in kaart brengen van gezondheidsverschillen inclusief acties hierop heeft ook extra aandacht gekregen.

2.2 Invloed Covid-19

Gedurende de looptijd van de Nota Gezondheid is /corona uitgebroken. Vanaf maart 2020 heeft het kabinet allerlei maatregelen genomen om deze pandemie in te dammen. Deze maatregelen hadden een enorme impact op het dagelijks leven. In de jaren dat de pandemie voortduurde zijn de maatregelen steeds opnieuw aangepast aan de hand van de meest recente inzichten, maar zijn ook discussies ontstaan over de effecten van deze maatregelen o.a. op de mentale gezondheid. Veel activiteiten, ook vanuit gezondheidspreventie, kwamen stil te liggen.

In het najaar van 2021 heeft GGD Brabant-Zuidoost een Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021³⁰ afgenomen. In juni 2022 is een gemeenteprofiel voor de gemeente Eersel gepubliceerd. Het doel van deze monitor was om een beeld te geven van de impact van corona op de fysieke en mentale gezondheid van jongeren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. In het dagelijks gezinsleven en vanuit onderwijs, zorg en welzijn was de impact – los van deze monitor – goed zichtbaar. School gaf bijvoorbeeld aan dat met name meisjes last leken te hebben van mentale gezondheidsklachten en dat over het algemeen gedragsgrenzen vervaagd leken te zijn. In de monitor worden een aantal opvallende zaken specifiek voor Eersel benoemd:

- 9 op de 10 jongeren voldoet niet aan de beweegrichtlijn;
- meer dan de helft van de vierdeklassers heeft de afgelopen vier weken alcohol gedronken.

De uitkomsten van deze corona gezondheidsmonitor zijn gebruikt om sturing te geven aan de uitvoering van het gezondheidsbeleid en dan met name door inzet van interventies via #Kempenbranie.

In november 2021 is met de Brabantscan van de GGD een beeld gegeven van de gezondheidsverschillen m.b.t. corona in Brabant³¹. Conclusie hieruit is dat de bestaande gezondheidsverschillen tussen groepen aan- gescherpt zijn tijdens de coronacrisis. Zo zijn mensen met lagere inkomens, een lage opleiding en niet-Westerse migratieachtergrond harder getroffen door corona en ervaren zij een grotere negatieve impact. De Nota Gezondheid 2018-2021 stelt het verminderen van gezondheidsverschillen tussen groepen mensen als belangrijk doel. Uit de Brabantscan blijkt dat hier nog steeds een opgave ligt.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in de afgelopen jaren veel onderzoeken gedaan naar de impact van corona op gezondheid, economie, mobiliteit, mentale gezondheid en leefstijl. In een verkort overzicht van februari 2023³² is te lezen dat meer mensen psychische klachten rapporteerden, met name jongeren, in 2020 en 2021. Ook gaf eind 2020 een derde van de Nederlanders vanaf 12 jaar aan minder te zijn gaan

³⁰ Website met het rapport: <https://www.ggdbzo.nl/app/uploads/sites/2/2022/06/Gemeenteprofiel-CGMJ-2021-Eersel.pdf>

³¹ Website: <https://www.ggdbzo.nl/app/uploads/sites/2/2021/11/Corona-in-Brabant-Gezondheidsverschillen-PROVINCIAAI-nov21.pdf>

³² Website: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/08/drie-jaar-corona-in-cijfers>

sporten en bewegen. Daartegenover stond echter ook een groep die juist meer is gaan sporten en bewegen (15%).

Voor het huidige gezondheidsbeleid blijft het nodig om een vinger aan de pols te houden met betrekking tot de langetermijneffecten van corona. Het is moeilijk om een oorzaak-gevolg relatie te trekken tussen gezondheidsgedrag en het gevolg van corona. Corona kan niet altijd duidelijk als oorzaak aangewezen worden, maar voor de uitvoering van ons gezondheidsbeleid is dat ook minder van belang. Tijdens de coronapandemie is in ieder geval het belang van gezondheid volgens de visie van Positieve Gezondheid nog duidelijker geworden. Deze stelt dat gezondheid invloed heeft op het dagelijks functioneren, sociale contacten, zingeving, mee kunnen doen, kwaliteit van leven, mentaal welbevinden en lichaamsfuncties. Voor nu nemen we de pandemie vooral als context aan en passen ons beleid en uitvoeringsactiviteiten aan, aan de signalen, trends en ontwikkelingen in gezondheidsgedrag en -beleving.

3.1 Gezondheidsprofiel gemeente Eersel

3.1.1 Terugblik op behaalde indicatoren

In de Nota Gezondheid 2018-2021 zijn veel indicatoren wel behaald, maar ook hier is blijvend inzet op gecontinueerd. Het gaat dan om indicaties over de volgende thema's:

- Veilig sporten en bewegen;
- Vergroten van de weerbaarheid bij kinderen, jongeren en hun ouders;
- Vroegsignalering van zogenaamde 'niet-pluis-gevoelens' bij jongeren, ouderen en volwassenen, met name op het gebied van eenzaamheid en jeugdproblematiek;
- Gezondheid in de fysieke omgeving;
- Alcoholgebruik bij jongeren, volwassenen en ouderen.

Ook nu zijn deze thema's nog relevant. In de uitvoering van het gezondheidsbeleid is hier veel aandacht aan besteed zoals terug te vinden in paragraaf 2.3. Als we kijken naar de meest recente cijfers op deze thema's vallen een aantal zaken op:

Overgewicht

Overgewicht blijft een aandachtspunt. In 2020 hadden 56% van de ouderen en 44% van de volwassenen van 18 t/m 64 jaar overgewicht inclusief obesitas.

Beweegnorm

De beweegnorm wordt door een grote groep nog niet behaald. Vooral jongeren, volwassenen en ouderen bewegen nog onvoldoende volgens cijfers uit de GGD jeugdmonitor 2019, volwassenmonitor 2020 en ouderenmonitor 2020. Slechts 13% van de jongeren van 12 t/m 18 jaar beweegt dagelijks minimaal 1 uur. Van de volwassenen voldoet 55% aan de beweegrichtlijn en van de ouderen 42%. Dat zijn de beweegrichtlijnen die in 2017 zijn gemaakt (tenminste 2,5 uur per week matig intensieve inspanning en tenminste 2x/week spier- en botversterkende activiteiten).

Eenzaamheid

We weten dat eenzaamheid onder alle leeftijdsgroepen en lagen van de bevolking voorkomt. Er zijn verschillende vormen van eenzaamheid, zoals sociale of emotionele eenzaamheid. Op de vraag uit de GGD jeugdmonitor 2019 aan jongeren van 12 t/m 18 jaar of zij zich in het afgelopen jaar vaak tot altijd eenzaam hebben gevoeld, antwoorde 12% bevestigend. Van de volwassenen en ouderen geeft 8% aan zich (zeer) ernstig eenzaam te voelen. Dit zijn cijfers uit de volwassen- en ouderenmonitor van 2020 tijdens de coronapandemie.

Alcoholgebruik

Het alcoholgebruik in onze regio en ook in onze gemeente blijft hoog. 60% van de jongeren onder de leeftijdsgrens van 18 jaar heeft ooit alcohol gedronken. Veel volwassenen (66%) en ouderen (47%) drinken zelf meer dan 1 glas alcohol per dag. In ons gezondheidsbeleid en de uitvoering daarvan blijven wij dus aandacht houden voor alcoholgebruik. Vooral het programma #Kempenbranie is gericht op het verminderen van alcohol- en middelengebruik. Zie 2.3 voor een toelichting hierover.

3.1.2 Terugblik op niet-behaalde indicatoren

In deze evaluatie starten we met een terugblik op de indicatoren uit de Nota Gezondheid 2018-2021³³. Hieronder worden in tabel 1:

- de indicatoren benoemd zoals opgesteld ;
- de leeftijdsgroep waarvoor de indicator is bedoeld wordt aangegeven;
- middels kleuren wordt aangegeven of de indicator wel of niet is behaald;
- trends door de jaren heen geven aan wat het verloop van de indicator in de tijd is.

We kijken of deze indicatoren anno 2023 behaald zijn. Daarvoor gebruiken we cijfers uit 2019, 2020 en 2021, omdat recentere cijfers op dit moment nog niet beschikbaar zijn. De bronnen die gebruikt zijn:

- GGD Kindmonitor 2021
- GGD Jeugdmonitor 12 -18 jarigen 2019
- GGD Volwassenmonitor 19-64 jarigen 2020
- GGD Ouderenmonitor 65plus 2020
- GGD-rapportage 'Meetnet Eersel lucht en geluid' 2021.

Tabel 1: status niet-behaalde indicatoren vorige nota

	Norm is behaald anno 2023
	Norm is niet behaald anno 2023

	Indicator	Leeftijdsgroep	Wel/niet behaald	Trends
1	Het aantal jongeren met overgewicht is maximaal 8%	12 t/m 18 jaar	11%	2011 – 11% 2015 – 12% 2019 – 11%
2	Stabilisatie van het aantal (zeer) ernstig eenzame ouderen	65+	8%	2009 – 7% 2012 - 7% 2016 - 7% 2020 – 8%
3	Stabilisatie van het aantal volwassenen dat wordt gehinderd door geluid / vliegtuiglawaai	19 t/m 64 jarigen	16% geldt alleen voor ernstige geluidhinder vliegverkeer	2009 - 14% 2012 - 9% 2016 - 19% 2020 – 16%
4	Afname of stabilisatie van ernstige geurhinder bij volwassenen	19 t/m 64 jarigen	14%	2016 – 12% 2020 – 14%
5	Het percentage jongeren dat in de afgelopen 4 weken alcohol heeft gedronken is gedaald van 48% naar het niveau van de regio (36% regio, 46% Kempen).	12 t/m 18 jaar	33%	2011 – 48% 2015 – 44% 2019 – 33%
6	Afname van het aantal volwassenen dat overmatig alcohol drinkt met 1% naar 7% (ten opzichte van 8% uit de nota 2013-2016).	19 t/m 64 jarigen	7%	2009 - 13% 2012 - 8% 2016 - 9% 2020 – 7%
7	Afname van het aantal ouderen dat overmatig alcohol drinkt met 1% naar 8% (ten opzichte van 9% uit de nota 2013-2016).	65+	6%	2009 - 10% 2012 - 9% 2016 - 9% 2020 – 6%

3.1.3 Toelichting niet behaalde indicatoren

Zoals te zien in Tabel 1 zijn veel indicatoren behaald. Met betrekking tot alcoholgebruik lijkt er een afname te zijn zowel bij jongeren, volwassenen en ouderen. Dat is een positieve trend die we graag voort willen zetten.

³³ De benoemde indicatoren uit de Nota Gezondheid 2018-2021 zijn tekstueel direct overgenomen. Niet alle indicatoren zijn in de voorgaande nota SMART benoemd en kunnen in deze notitie dus ook niet SMART weergegeven omwille van een gedegen evaluatie.

Een aantal indicatoren die in de Nota Gezondheid 2018-2021 niet behaald zijn, zijn nog steeds niet behaald. Zo is het aantal jongeren met overgewicht niet maximaal 8%. Aan de hand van de data uit 2019 zien we echter dat de trend van jongeren met ernstig overgewicht/obesitas wel lijkt af te nemen. Waar in 2015 nog 2% van de jongeren van 12 t/m 18 jaar ernstig overgewicht had, was dat in 2019 verlaagd naar 0,70%. Een andere indicator die ook anno nu niet is behaald is de afname of stabilisatie van ernstige geurhinder bij volwassenen. Mogelijk is er sprake van stabilisatie, maar in ieder geval geen afname.

3.2 Uitgevoerde activiteiten

Hieronder worden de uitgevoerde activiteiten van 2018 tot op heden benoemd. Dat doen we aan de hand van de acht benoemde thema's uit de Nota Gezondheid 2018 – 2021 die extra aandacht zouden krijgen. Deze thema's zijn:

- “- overmatig alcoholgebruik, hiernaast wordt ook aandacht besteed aan drugsgebruik*
- overgewicht*
- bewegen*
- weerbaarheid (zie eerdere raadsinformatiebrief)*
- afname van het aantal jongeren dat dag en nacht problemen ervaart*
- eenzaamheid*
- de invloed van de omgeving op de gezondheid (waaronder vliegtuiglawaai en geurhinder)*
- gezonde leefstijl in het algemeen, hierbij wordt eHealth als mogelijk middel ingezet.”*

Wat ook extra aandacht heeft gekregen is het in kaart brengen van gezondheidsverschillen inclusief acties hierop. Dit wordt in paragraaf 3.2.7 verder toegelicht.

De uitgevoerde activiteiten die benoemd worden zijn niet uitputtend. In de afgelopen jaren zijn veel interventies en activiteiten ingezet op het gebied van gezondheid. Waar mogelijk wordt verwezen naar andere documenten of informatie zoals #Kempenbranie en het Kempisch Preventieakkoord.

3.2.1 Aanpak overmatig alcoholgebruik

In 2018 is de gemeente Eersel in samenwerking met gemeenten Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden gestart met een Nederlandse versie van de IJslandse aanpak om overmatig alcohol- en middelengebruik bij jongeren te verminderen middels een brede aanpak. Door deze vier gemeenten wordt de aanpak #Kempenbranie genoemd. Vanuit #Kempenbranie worden allerlei interventies en activiteiten ingezet om de leefomgeving en het welzijn van jongeren te verbeteren, zodat hierdoor middelengebruik wordt verminderd. Met een tweejaarlijkse monitor uitgevoerd door GGD Brabant-Zuidoost wordt gekeken naar de belangrijkste gezondheidssignalen uit klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs in de Kempen. In maart 2023 is de meest recente monitor gepresenteerd aan organisaties en gemeenten. Samen spelen zij direct in op trends en ontwikkelingen die uit deze monitoring komen. De IJslandse aanpak vraagt om een lange adem. Meer over #Kempenbranie is terug te vinden op de website <https://www.kempenbranie.nl/>.

Daarnaast is de gemeente Eersel aangesloten bij het regionale project Skip die Trip. Dit is een samenwerking tussen politieregio Oost-Brabant, GGD Hart voor Brabant, GGD Brabant-Zuidoost en Novadic Kentron. Het doel van Skip die Trip is om een nieuwe norm over drugsgebruik te realiseren om drugsgebruik niet als 'normaal' te zien.

Gemeente Eersel sluit aan bij landelijke campagnes Ik Pas, NIX18 en BOB middels actieve communicatie via sociale media, website en andere berichtgeving.

Als gemeente Eersel hebben we ook een Preventie- en Handhavingsplan alcohol. Dit is een wettelijke taak voor gemeenten vanuit de Alcoholwet. In 2023 wordt het Preventie- en Handhavingsplan vernieuwd en ter vaststelling aan het college aangeboden. De focus van dit plan ligt op het voorkomen van alcoholgebruik in het algemeen en problematisch gebruik onder jongeren en jongvolwassenen (tot 25 jaar).

3.2.2 Aanpak overgewicht en bewegen

In het Kempisch Sport- en beweegakkoord wordt aandacht besteed aan het tegengaan of verminderen van overgewicht en het bevorderen van de motorische ontwikkeling bij kinderen en jongeren middels sport en bewegen. Het Sport- en beweegakkoord werkt aan het toegankelijk maken van sport en beweging voor iedereen. Zo wordt met de inzet van Uniek Sporten onder andere beoogd dat ook mensen met een beperking terecht kunnen bij een sportvereniging of club.

Het algemene doel van het Sport- en beweegakkoord is om hiermee de gezondheid van alle inwoners te verbeteren.

Ook in het Kempisch Preventieakkoord is gezond gewicht één van de vier hoofdthema's. De hoofdambitie hierbij is: in de Kempengemeenten eten de inwoners gezond en bewegen ze voldoende. De hoofdambitie is vertaald naar een aantal meer concrete ambities:

- In de Kempengemeenten worden inwoners door hun directe omgeving (bijvoorbeeld kinderopvang, scholen, huisarts, leefstijlcoach, winkeliers) gestimuleerd om gezonde keuzes te maken qua voeding en beweging.
- In de Kempengemeenten kan iedereen gebruik maken van een plek waar zij kunnen bewegen of sporten in een gezonde omgeving.

Op basis van deze ambitie zijn afspraken gemaakt met ondernemers en organisaties over de uitvoering van deze ambities middels activiteiten. Met de evaluatie van het Kempisch Preventieakkoord in 2024 kijken we in hoeverre deze ambities behaald zijn.

3.2.3 Aanpak weerbaarheid en welbevinden:

In 2017 is het plan van aanpak 'Versterken van de (sociale) weerbaarheid van kinderen, jongeren en de eigen kracht van hun ouders in de Kempen' vastgesteld. Vanuit een samenwerking tussen de gemeenten Eersel, Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden, CJG+ de Kempen en GGD Brabant-Zuidoost is dit plan van aanpak ontstaan. Doelstellingen die zijn gesteld:

- Meer kinderen zijn weerbaar en bewust van de consequenties van bijvoorbeeld misbruik van sociale media, drugsgebruik en pesten.
- Ouders ervaren voldoende eigen kracht in de opvoeding en zijn bewust van de consequenties van verleidingen en probleemsituaties en durven ondersteuning te vragen bij opvoedingsondersteuningsvragen en probleemsituaties, ze worden betrokken bij de interventies voor de kinderen.
- We willen dat jongeren onder de 18 geen alcohol gebruiken en niet roken (NIX18), en geen drugs gebruiken.

Middels een vragenlijst aan organisaties, scholen en kinderdagverblijven is het bestaande aanbod, knelpunten en kansen in kaart gebracht. Uit dit plan van aanpak zijn een aantal acties voortgekomen en uitgevoerd door de werkgroep weerbaarheid, zoals gesprekken met verenigingen over alcoholgebruik.

Op het moment dat de kans voorbijkwam om te participeren aan een pilot voor de IJlandse preventieaanpak is vanuit de werkgroep weerbaarheid het initiatief genomen om aan de gemeenteraden voor te stellen aan deze pilot deel te nemen. Inmiddels is deze pilot overgegaan in het programma #Kempenbranie³⁴. Vanuit #Kempenbranie vinden projecten plaats op het gebied van: ouderbetrokkenheid, zinvolle vrijetijdsbesteding en welbevinden. Zo heeft in 2019 en 2020 de gemeente Eersel in samenwerking met de gemeenten Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden weerbaarheidstrainingen aangeboden aan vrijwilligers van (sport)verenigingen. Het doel was om vrijwilligers te helpen bij hun rol als leider/trainer/coach in het creëren van een ruimte waar zelfvertrouwen, zelfbeheersing, grenzen stellen en voor jezelf opkomen op een gezonde manier wordt bevorderd.

Vanuit de organisaties MEE, GGZe, Lumens en Cordaad Welzijn is in 2021 het initiatief gekomen om Psysalons te organiseren. De gemeente Eersel ondersteunt dit initiatief via het eigen netwerk en gemeentelijke communicatie. De genoemde organisaties houden zich met hun aanbod sowieso bezig met weerbaarheid en welbevinden. Dit doen zij onder andere door trainingen, individuele hulp en zelfhulpgroepen. Een initiatief als Psysalon vanuit onze lokale (hulp)organisaties om bij te dragen aan mentale weerbaarheid wordt van harte aangemoedigd.

3.2.4 Aanpak eenzaamheid

In 2020 is in de gemeente Eersel gestart met het vormen van een coalitie volgens de aanpak Eén tegen Eenzaamheid in samenwerking met de gemeenten Bergeijk en Reusel-De Mierden. Als gemeenten sloten we ons aan bij de landelijke coalitie en zijn aan de slag gegaan met het vormen van een lokale coalitie. Inmiddels heeft dit geleid tot een netwerk van lokale organisaties die zich gezamenlijk inzetten tegen eenzaamheid onder alle leeftijdscategorieën. Jaarlijks worden netwerkbijeenkomsten georganiseerd om de samenwerking te versterken, activiteiten te organiseren en kennis te delen. Ook de komende jaren zal deze coalitie voortgezet worden.

Los van deze lokale coalitie worden ook activiteiten georganiseerd in het tegengaan van eenzaamheid vanuit het Kempisch Preventieakkoord en #Kempenbranie. Zo is de afgelopen jaren geïnvesteerd in JoinUs: groepen

³⁴ Website: <https://www.kempenbranie.nl/>

voor jongeren om vriendschappen te sluiten en te werken aan doelen rondom sociale interactie en weerbaarheid. Verder hebben workshops plaatsgevonden voor vrijwilligers om eenzaamheid te signaleren in samenwerking met GGZe. En zijn trainingen aan inwoners gegeven die eenzaamheidsklachten ervaarden. Daarnaast voert de gemeente Eersel, en dan met name het platform Eersel voor Elkaar, in de Week tegen Eenzaamheid jaarlijks activiteiten uit, vaak in samenwerking met Cordaad Welzijn. Het gehele jaar door werken Eersel voor Elkaar en Cordaad Welzijn aan het verminderen van eenzaamheid door het matchen van maatjes en individuele gesprekken over deelname aan sociale activiteiten of participatie in vrijwilligerswerk.

3.2.5 Aanpak invloed van de omgeving op de gezondheid

In 2019 is het Meetnet lucht en geluid Eersel opgericht. Dit is een samenwerking tussen de coöperatie AiREAS, de Klankbordgroep Eersel Eindhoven Airport/Meten, de GGD en de gemeente Eersel. Via een dashboard worden de fijnstof- en geluidsmetingen van negen meetpunten in de kernen van de gemeente Eersel weergegeven. In 2020 en 2021 zijn zogenaamde 'snuffelfietsen' ingezet waarmee vrijwilligers op de fiets fijnstofmetingen hebben kunnen doen.

In oktober 2021 is de GGD-rapportage 'Meetnet Eersel lucht & geluid' verschenen. Hierin is een eerste analyse over het Meetnet gedaan. Hierin komt onder andere naar voren dat vanwege de innovatieve insteek van het Meetnet een data-analyse nog lastig te realiseren is op dit moment. Het project is in ieder geval een mooi voorbeeld waarbij burgers, gemeenten en organisatie samenwerken aan een betere leefomgeving.

Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid is aanjager van het Regionale Meetnet. In 2023 ligt de nadruk op het verspreiden en uitdragen van alle kennis en inzichten en het uitdragen. Daarnaast hebben zij zich als doel gesteld om de grote groep professionals en vrijwilligers te verbinden met gemeenten. Zij bouwen verder aan de groei van het meetnet en borduren voort op het rapport van 2021.

Naast het Meetnet is er het Schone Lucht Akkoord (SLA)³⁵. Het doel is om in gezamenlijkheid met andere gemeenten en organisaties de luchtkwaliteit van Nederland te verbeteren. Gemeente Eersel is in 2022 getreden tot het SLA en heeft vorm gegeven aan een eigen uitvoeringsprogramma voor 2023-2030 met betrekking tot Schone Lucht.

3.2.6 Aanpak gezonde leefstijl in het algemeen, hierbij wordt eHealth als mogelijk middel ingezet

Eens in de zes weken verschijnt in het lokale weekblad de Hint de Welzijnswijzer. Hierin wordt informatie gedeeld over welzijnsprojecten die wij als gemeente ondersteunen of uitvoeren, ook op het gebied van gezondheid. Hierbij worden websites en apps gedeeld die inzicht geven in welke vormen van eHealth toegankelijk zijn voor inwoners.

Daarnaast zijn in onze gemeente een aantal actieve professionals aan de slag met gezonde leefstijl interventies (GLI). Op basis van gezondheidsindicatie kunnen mensen deelnemen aan cursussen waarin gewerkt wordt aan een gezonde leefstijl in de brede zin: voeding, beweging, stress, sociale contacten, slaap zijn allemaal elementen die hierin worden meegenomen. Deze GLI's worden gefinancierd vanuit de zorgverzekering en de financiering is daarmee geen taak voor gemeenten. De laatste jaren wordt echter op Kempisch niveau steeds meer de samenwerking gezocht met deze GLI-professionals om een brug te slaan tussen het zorg- en sociaal domein.

3.2.7 Aanpak verschillen sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

Het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen is een enorme uitdaging. Op gemeentelijk niveau is het lastig om inzicht te krijgen in deze verschillen, daarom is onderzoek en een aanpak op regionaal niveau voor dit thema meer geschikt. In hoofdstuk 2 is de Brabantscan van november 2021 benoemd waarin gezondheidsverschillen die betrekking hebben op corona in Brabant worden weergegeven. Opvallend hierin is dat corona deze gezondheidsverschillen heeft uitvergroot en aangescherpt.

Lokaal zijn er een aantal initiatieven die als doel hebben om gezondheidsverschillen te verkleinen. Samen met de gemeenten Bladel, Bergeijk en Reusel-De Mierden zijn we aangesloten bij het landelijke programma Kansrijke Start. Dit programma heeft als doel om de gezondheidsverschillen te verkleinen door te zorgen voor een kansrijke start van kinderen in de eerste 1000 dagen van hun leven: van preconceptie tot de eerste twee levensjaren. In 2020 is met behulp van Pharos een Kempische coalitie gestart van gemeenten, ondernemers en organisaties die zich bezighouden met de eerste 1000 dagen van een kind. Hierbij zijn o.a. GGD, verloskundigen, welzijnsorganisaties, kinderopvang en kinderfysiotherapeuten aangesloten. In de coalitie wordt de samenwerking tussen partijen versterkt en wordt koers bepaald op de verschillende onderwerpen die spelen

³⁵ Website Schone Lucht Akkoord <https://www.schoneluchtakkoord.nl/>

in de eerste 1000 dagen. Vanaf 2023 is bijvoorbeeld gestart met het programma Nu Niet Zwanger waarbij professionals worden getraind om het gesprek aan te gaan met kwetsbare groepen over het hebben van een zwangerschapswens. Het idee hierbij is dat mensen inzicht krijgen in de eigen keuzes die ze hierin kunnen maken en daarmee meer weloverwogen kiezen om wel of niet te gaan voor een zwangerschap.

Een ander initiatief is het Digitaalhuis. Dit is een interventie vanuit de sociale basis die inspeelt op laaggeletterdheid en de bevordering van (digi)taalvaardigheid. Wanneer mensen niet of beperkt kunnen lezen, schrijven of niet of beperkt digitaal vaardig zijn kan een achterstand ontstaan in kennis over gezondheid. Ook kunnen mensen eenzaamheid ervaren, niet bij de juiste zorg terecht komen of minder regie nemen over het bevorderen van hun eigen gezondheid. Het Digitaalhuis is dus van belang om door middel van het bevorderen van (digi)taalvaardigheid gezondheidsverschillen te verkleinen.

4. Conclusie en vervolg

Met deze evaluatie en terugblik op het gezondheidsbeleid van 2018 tot en met nu kunnen we stellen dat veel thema's goed onder de aandacht zijn gebleven. Het Kempisch Preventieakkoord behelst een groot deel van het gezondheidsbeleid en geeft vorm aan de uitvoering hiervan. Ook het Kempisch sport en beweegakkoord heeft bijgedragen aan het levendig houden en handelen op vraagstukken met betrekking tot overgewicht en sport en bewegen. Preventie van alcoholgebruik onder jongeren heeft vorm gekregen door de samenwerking en uitvoering in het IJslands preventiemodel #Kempenbranie.

Wat nog extra aandacht behoeft is de aanpak rondom de invloed van de omgeving op gezondheid. Met het Gezond en Actief Leven Akkoord is het idee om hier opnieuw aandacht voor te hebben door een versterking in samenwerking tussen beleidsterreinen van gezondheid en omgeving. Ook is nog extra aandacht nodig voor het verkleinen van gezondheidsverschillen.

Op dit moment zijn veel ontwikkelingen gaande die toewerken naar een meer integrale en domein-overstijgende aanpak van gezondheid. Gezondheidsbeleid is niet afgebakend, maar bevindt zich ook op de terreinen van de sociale basis, sport, jeugd, onderwijs, leefomgeving en ruimtelijke ordening. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)³⁶ staat voor het bevorderen van een integrale, brede aanpak. Zowel lokaal (gemeente Eersel), subregionaal (Bladel, Bergeijk, Reusel-De Mierden en Eersel) als regionaal (Zuidoost Brabant) gingen we vanaf 2023 aan de slag met een integraal gezondheidsplan. De grote lijnen zijn door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geschetst. Aan ons de taak om deze kaders te vertalen naar onze lokale omstandigheden en domein overstijgend aan de slag te gaan met gezondheid. Veel van wat we in Eersel en de Kempen doen kunnen we met het integraal gezondheidsplan voortzetten, verbreden of versterken. Activiteiten of onderwerpen die niet in het landelijk format zijn opgenomen, maar wel belangrijk zijn in Eersel, benoemen we als lokale toevoeging in het integrale gezondheidsplan

³⁶ Website GALA <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-e8e739b2e77bf92b7bfed78d4569ae4ecbce8dac/pdf>

Bijlage 2

Brede SPUK-uitkering voor gemeente Eersel

ONDERDEEL	2024	2025	2026
Lokaal Sportakkoord	€ 12.546,14	€ 12.546,14	€ 9.646,62
Brede Regeling Combinatiefuncties	€ 86.375,36	€ 86.375,36	€ 83.443,29
Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 19.301,76	€ 19.301,76	€ 19.293,25
Kansrijke Start	€ 15.441,41	€ 15.441,41	€ 19.293,25
Mentale Gezondheid	€ 4.825,44	€ 4.825,44	€ 0,00
Aanpak Overgewicht En Obesitas	€ 16.889,04	€ 16.889,04	€ 0,00
Valpreventie	€ 45.841,67	€ 45.841,67	€ 47.268,45
Leefomgeving	€ 9.650,88	€ 9.650,88	€ 0,00
Oko & Vroegsignalering	€ 2.412,72	€ 2.412,72	€ 0,00
Alcoholproblematiek			
Versterken Sociale Basis	€ 34.743,16	€ 34.743,16	€ 26.045,88
Mantelzorg	€ 9.650,88	€ 9.650,88	€ 8.681,96
Eén Tegen Eenzaamheid	€ 9.650,88	€ 7.720,70	€ 0,00
Welzijn Op Recept	€ 9.168,33	€ 11.098,51	€ 13.022,94
Versterking Kennis- En Adviesfunctie Ggd	€ 2.412,72	€ 2.412,72	€ 0,00
Coördinatiekosten Regionale Aanpak Preventie	€ 7.045,14	€ 7.045,14	€ 0,00
TOTAAL	€ 285.955,00	€ 285.956,00	€ 226.695,00